

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro dějiny umění

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Barbora Janů

**Architektonický vývoj
zámku ve Světlé nad Sázavou**

**The Architectural Development
of the Castle in Světlá nad Sázavou**

Praha 2012

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Richard Biegel, Ph.D.

Při vypracovávání této práce mi velmi pomohl PhDr. Mgr. Richard Biegel, Ph.D., kterému bych chtěla tímto velmi poděkovat.

Dále bych chtěla poděkovat Ing. arch. Martině Gregorové z NPÚ v Telči a Janě Ryndové z Odboru stavebního úřadu a územního plánování ve Světlé nad Sázavou za ochotné poskytnutí materiálů, paní Heleně Kotěrové, studijní referentce Akademie – VOŠ, Gymnázia a SOŠUP Světlá nad Sázavou za zpřístupnění zámku.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27. 8. 2012

Abstrakt

Práce popisuje formou stavebně-historického průzkumu zámek ve Světlé nad Sázavou. Podrobně líčí bohatou historii dochované stavby, charakterizuje exteriér po vnějších i dvorních průčelích včetně zámeckého parku, interiér všech místností napříč všemi čtyřmi podlažími až do úrovně všech dílčích detailů a zejména hodnotné štukové výzdoby. Představuje stavební historii stavby a okolí, definuje umělecké hodnoty zámku v minulosti i současnosti. Poukazuje na hodnotné prvky stavby, stejně jako na necitlivé stavební úpravy ve 20. století. Nedílnou součástí je bohatá fotodokumentace místností a popisovaných detailů, mapové podklady historického i stávajícího stavu.

Klíčová slova

architektura, stavebně-historický průzkum (SHP), Světlá nad Sázavou, štuková výzdoba, zámek

Abstract

Bachelor work addresses construction history of the Castle in Světlá nad Sázavou. Describes in detail eventful history of preserved building, defines exterior of outer and courtyard frontispieces as well as castle grounds; interior of all rooms through all four floors up to close details including foremost valuable parget decorations. Introduces construction history of the building itself and surrounding gardens, defines historic and contemporary artistic values of the castle. Specifies most valuable details as well as blunt adaptations in 20th century. Integral part of the work is extensive photo documentation of individual rooms and described details, floor plans of historic and actual layout.

Keywords

architecture, castle, construction history, parget decorations, Světlá nad Sázavou

Seznam zkratek

č. #	číslo místnosti #
NPÚ	Národní památkový ústav
P01	přízemí, první místnost (a dále obdobně)
pozn. #	poznámka č. #
S01	sklep, první místnost (a dále obdobně)
SHP	stavebně-historický průzkum

Obsah

Úvod	8
1 Historie zámku ve Světlé nad Sázavou	9
1.1 Zámek po roce 1651, Vernierové a Černínové	11
1.2 Zámek po roce 1817, hrabě Zichy a rod Salm-Reifferscheidů.....	13
1.3 Zámek ve 20. století	16
2 Charakteristika a popis objektu	18
2.1 Vnější průčelí zámku.....	19
2.1.1 Západní křídlo – hlavní vnější průčelí.....	20
2.1.2 Jižní křídlo – vnější průčelí	22
2.1.3 Východního křídlo – vnější průčelí	24
2.1.4 Severní křídlo – vnější průčelí.....	28
2.2 Dvorní průčelí zámku.....	29
2.2.1 Západní křídlo – dvorní průčelí.....	29
2.2.2 Jižní křídlo – dvorní průčelí	30
2.2.3 Východní křídlo – dvorní průčelí	31
2.2.4 Severní křídlo – dvorní průčelí.....	33
2.3 Nádvoří zámku	34
2.4 Interiér zámku	34
2.4.1 Sklepy a přízemí zámku	35
2.4.2 První patro zámku.....	40
2.4.3 Druhé patro zámku	48
2.5 Zámecký park.....	49
3 Stavební historie	52
4 Uměleckohistorické hodnocení zámku.....	59
5 Hodnotné detaily a jejich soubory	61
6 Závěr.....	63
7 Seznam literatury a pramenů	64
8 Přílohy	65
8.1 Fotodokumentace	66
8.2 Katastrální mapa.....	90
8.3 Stavební vývoj.....	91
8.4 Mapové podklady, původní stav	92
8.5 Park a drobná architektura	99

Úvod

Město Světlá nad Sázavou leží ve zvlněném údolí vysočinské krajiny u řeky Sázavy. Město s pestrou historií roste především na pravém břehu řeky, ale je to levý břeh, kde se rozprostírá zámek z druhé poloviny 19. století, jehož historie sahá až do středověku.

Důvodem, proč jsem si zvolila právě světelský zámek, byla touha blíže poznat tuto stavbu, důkladně se jí věnovat a vytvořit tak – doposud pravděpodobně první – komplexní dílo, které by podrobně zmapovalo historii a současnost zámku.

Předmětem mé práce je v první řadě architektura stavby. Proto jsem vycházela z metody stavebně-historického průzkumu, i když práce tuto formální podobu nadržuje v celém svém rozsahu. Podrobně líčím historii dochované stavby, popisuji exteriér i interiér všech místností až do úrovně všech detailů a zejména hodnotné štukové výzdoby. Představuji stavební historii stavby a okolí a poukazuji na uměleckou hodnotu zámku.

Využila jsem veškeré dostupné materiály: odbornou literaturu, stavební plány a výkresy, evidenční list nemovité památky spolu s veškerými doplňkovými zprávami uloženými ve složce světelského zámku v archivu NPÚ v Telči. Dostupné informace jsem konfrontovala se stávajícím stavem, který byl zjištěn intenzivní prohlídkou památky samotné.

1 Historie zámku ve Světlé nad Sázavou

Město Světlá nad Sázavou, ležící v okrese Havlíčkův Brod, se poprvé představuje v pamětní knize bývalého vilémovského kláštera, kterému město Světlá (tehdy ještě bez přívlastku „nad Sázavou“) náležela.¹ Je zachováno mnoho podrobností o městě, ale přesto některé z nich – a to především ty z počátečních období – nejsou historicky doloženy, protože v roce 1421 byl vilémovský klášter vypálen husity a byly tak zničeny nejstarší písemné prameny.²

Světlá byla pod správou vilémovského kláštera až do roku 1385, kdy byla i s panstvím dána v zástavu Albertovi ze Šternberka. V roce 1392 převzal Světlou Albertův syn hrabě Štěpán ze Šternberka a ten nechal o rok později na levém břehu řeky Sázavy vystavět tvrz chráněnou příkopem. Tato tvrz se stala o několik let později základem tzv. východní části zámku, která je v literatuře často označovaná jako šternberská.³ Ale v nejstarších písemných pramenech není tato tvrz uváděna a proto je možné, že vůbec neexistovala a že počátky světelského zámku začínají až od doby Trčků z Lípy.⁴

Světelské panství bylo roku 1417 vráceno vilémovskému klášteru a v jeho držení zůstalo do roku 1421⁵, kdy byl klášter napaden a vyloupen husity.⁶ O šest let později byla husity vypálena i Světlá.⁷ Po této události se stalo světelské panství majetkem státu, ale už v roce 1429 se vrátilo do trčkovského držení. Panství získal Mikuláš Trčka I. z Lípy, jehož rod světelské panství vlastnil až do roku 1635.⁸

Po Mikulášově smrti v roce 1453⁹ převzal majetek jeho nejstarší syn Burian I. Trčka z Lípy a po něm vše připadlo jeho synům Mikulášovi II. a Melchisedekovi Trčkovi z Lípy. Panství zůstalo v rukách Mikulášových až do roku 1497.¹⁰

Po smrti Mikuláše II. v roce 1509 dostal panství jeho syn Mikuláš III. Trčka z Lípy, v roce 1515 se stal dalším majitelem Burian II. Trčka z Lípy a po něm v roce 1522 Jan I. Trčka z Lípy. Po Janově smrti panství převzal další z rodu Trčků z Lípy Burian III.¹¹

---

¹ Karel SEIDLER: Kronika města Světlá nad Sázavou, Ve Světlé 1880, 3. V práci se často opakují pojmy Světlá a světelské panství. Pojmy mají shodný význam.

² Eduard DOUBEK: Světlá nad Sázavou v zrcadle dějin, Praha 1992, 7.

³ SEIDLER (pozn. 1) 3.

⁴ DOUBEK (pozn. 2) 8.

⁵ Ibidem 8.

⁶ Ibidem 13.

⁷ Marin DOBREV: Zámek ve Světlé nad Sázavou – stručná charakteristika stavebního vývoje, in: doplňující složka evidenčního listu nemovité památky v NPÚ v Telči, Telč, s. d., nepag.

⁸ DOUBEK (pozn. 2) 13.

⁹ DOBREV (pozn. 7) nepag.

¹⁰ SEIDLER (pozn. 1) 3.

V roce 1567¹², za Buriana III. Trčky z Lípy, byla Světlá povýšena na městečko. V této době se začalo s přestavbou tvrze na lovecký zámek v duchu renesance a s přístavbou tzv. trčkovské jednopatrové budovy. Jednalo se především o přístavbu jednoho patra, neboť zřetelnější rozšíření stavby přišlo až v následujících letech.¹³ Nad vstupním portálem z parku byl vytvořený nápis z doby dostavby trčkovského křídla: „Non est requies in hoc mundo. B.T.Z.L.N.S.N.S.P.K.C. MCCCCCLXVII“. V překladu nápis říká: „Není pokoje na tomto světě, Burian Trčka z Lípy na Světlé nad Sázavou, první komoří císařský, 1567.“¹⁴

Několik let pak nejsou o zámku žádné informace, až v roce 1591 je zámek ve Světlé zmíněn ve světelském urbáři a to jako tvrz s dvorem.¹⁵ Poprvé se tak objevila informace o dvoru. Téhož roku převzal světelské panství další z rodu Trčků z Lípy syn Buriana III. Jan Rudolf I., svobodný pán Trčka z Lípy. O tři roky později v roce 1594 panství dostal jeho bratr Maxmilián, svobodný pán z Trčků.¹⁶ V roce 1598 se do světelského zámku přestěhoval Jan Rudolf I. Trčka z Lípy a tehdy se Světlá stala centrem správy celého mohutného trčkovského panství.¹⁷

V roce 1594 umírá Jan Rudolf I. Trčka z Lípy a trčkovskou éru tak pomalu uzavírají jeho bratr Maxmilián Trčka z Lípy a v roce 1604 jeho syn Jan Rudolf II. Trčka z Lípy.¹⁸ Ten roku 1602 odkázal světelské panství své manželce Marii Magdaléně z Lobkovic. Po roce 1620 nebyla situace v zemi příliš příhodná a začala hrozit konfiskace trčkovského majetku. Proto Jan Rudolf II. Trčka sepsal v roce 1630 novou poslední vůli, ve které své panství odkazuje Petru Vokovi Švihovskému z Rýzmburka, Matyáši Ferdinandovi Berkovi z Dubé a Ladislavu Burianovi z Valdštejna. Chtěl tím tak majetek zachránit před konfiskací. Jeho

---

¹¹ August SEDLÁČEK: Hrad, zámky a tvrže Království českého, Praha 1889, 283.

¹² Rok 1562 uvádí Tomáš ŠIMEK a kol.: Hrad, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku – Východní Čechy, Praha 1989, 476. A rok 1562 uvádí DOBREV (pozn. 7) nepag.

¹³ František PLEVA: Toulky vrchovinou, Ledeč nad Sázavou, 1999, 263. Rozšíření tvrze roku 1562 zmiňuje DOBREV (pozn. 7) nepag.

¹⁴ DOUBEK (pozn. 2) 15.

¹⁵ Ibidem 17.

¹⁶ Neznámý autor: Zámek Světlá nad Sázavou, in: doplňující složka evidenčního listu nemovité památky v NPÚ v Telči, Telč, s. d., 1.

¹⁷ Z doby, kdy byla Světlá majetkem Jana Rudolfa I. Trčky z Lípy, pochází zmínka o světelském zámku a to když se tu konala hostina, které snad vévodil Albrecht z Valdštejna. Tehdy na zámku došlo i k prvnímu vyslovení, že by se Albrecht z Valdštejna mohl stát králem. Jan Rudolf I. Trčka tu tehdy pronesl přípitek: „Ať žije Albrecht z Valdštejna, budoucí český král!“. Informaci zmiňuje DOUBEK (pozn. 2) 22. Není však jisté, zda k události opravdu došlo. Albrecht z Valdštejna v těchto letech hodně cestoval, a jelikož chybí konkrétní datum, kdy se hostina konala, není proto jisté, zda ve Světlé mohl Valdštejn být. Přesto však nemusí jít o pouhou pověst, neboť Valdštejnský rod na zámku žil a jejich rodový erb se objevuje i ve výzdobě zámku. Stejně tak není potvrzené ani místo události, tedy světelský zámek. O světelský zámek však nejspíše šlo, protože ze všech okolních sídel, které Trčkové vlastnili, vyhovoval k častému bydlení zámek ve Světlé nejvíce. O místě se zmiňuje DOUBEK (pozn. 2) 22.

¹⁸ Neznámý autor (pozn. 16) 1.

odkaz ale nebyl uznán a v roce 1636 připadl majetek královské komoře.¹⁹ Na příkaz císaře Ferdinanda III. Habsburského bylo trčkovské panství ihned postoupeno několika důstojníkům. Od nich si světelské panství rychle odkoupil Ladislav Burian z Valdštejna a připojil je ke svému dosavadnímu majetku.²⁰

V následujících letech se odehrálo několik velkých událostí, které mohly mít vliv i na zámek. Konkrétní dopady však doloženy nejsou, neboť zámek nějaký čas prameny nezmiňují. V kraji během třicetileté války sídlila cizí vojska a docházelo k častému loupení. Došlo k násilné rekatolizaci, v roce 1639 přišel vpád Švédů a v roce 1645 bylo Světlá vypálena. O dva roky později zasáhla Světelsko morová epidemie.²¹

1.1 Zámek po roce 1651, Vernierové a Černínové

Po smrti Ladislava Buriana spravovala Světlou jeho vdova Anna Marie, rozená ze Šternberka. Světelské panství se však pomalu zadlužovalo a v roce 1651 bylo proto podstoupeno Gerhardovi Taxisovi. V roce 1666 získal Světlou Theodor Mulcer z Rosenthalu, který ji dva roky poté, v roce 1668 prodal Janu Bartoloměji z Vernieru.²²

Světlou ale už v roce 1672 vlastnil další majitel a jím byl Jan Rudolf Rabatta, svobodný pán z Dornberku. Šest let na to koupil panství svobodný pán Jan Kašpar z Montani, který panství velmi zadlužil a tak v roce 1686 měla Světlá znovu jiného majitele. Prameny a literatura znovu zmiňují Jana Bartoloměje, svobodný pán z Vernieru.²³

U zmíněného Jana Bartoloměje z Vernieru dochází k architektonicko-historické nejasnosti. Několik knižních děl zmiňuje Jana Bartoloměje z Vernieru už v roce 1668²⁴, stejně tak jako počátek stavebních úprav na zámku. V jiné literatuře je v roce 1668 zmíněn Jan Bartoloměj z Vernieru a v roce 1686 Jan svobodný pán z Vernieru²⁵. Přesto žádná z literatur nemluví o jednom a tom samém majiteli.²⁶

Jan Bartoloměj z Vernieru začal i se svou manželkou Rosalií Vernierovou v roce 1668 s přístavbou světelského zámku. Jednalo se o další přístavbu východního křídla k trčkovské

¹⁹ Rok 1638 uvádí Pavel VLČEK: *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*, Praha 1999, 462.

²⁰ ŠIMEK (pozn. 12) 476sq.

²¹ DOUBEK (pozn. 2) 28sq.

²² ŠIMEK (pozn. 12) 476sq.

²³ SEDLÁČEK (pozn. 11) 286.

²⁴ ŠIMEK (pozn. 12) 477 a VLČEK (pozn. 19) 462.

²⁵ SEDLÁČEK (pozn. 11) 286.

²⁶ Navíc jsou v několika pramenech poznamenány, stavební úpravy na zámku v letech 1676–1725, také léta 1668–1672 zmiňují SEDLÁČEK (pozn. 11) 286, VLČEK (pozn. 19) 462 a ŠIMEK (pozn. 12) 477. S největší pravděpodobností jde o tutéž osobu, o Jana Bartoloměje svobodného pána z Vernieru. Jako léta stavebních úprav se nejpravděpodobnějšími stávají léta 1668–1672.

tvrzi.²⁷ Ale kvůli finančním problémům museli majitelé v roce 1672 stavební práce přerušit. Po nějakém čase se na zámku začalo znovu pracovat, ale stavební úpravy probíhaly velmi pomalu a ještě ani v roce 1692, kdy Jan Bartoloměj připojil zděděné lipnické panství k světelskému, nebyla stavba zcela hotova.²⁸

Od roku 1704²⁹ se stal novým majitelem Karel hrabě z Pöttingu. Za hraběte z Pöttingu došlo na Světelsku k veliké a ničivé záplavě, která se dostala až do prostor zámku.³⁰ Informace o rozsahu poškození zámku nejsou známy.

V roce 1722 odkoupil Světlou hrabě František Antonín Černín a začala tak dlouhá éra rodu Černínů na světelském panství. Právě Antonínu Černínovi se podařilo panství konsolidovat a pokračovat ve stavebních úpravách zámku, které před ním započal Jan Bartoloměj z Vernieru se svou ženou.

V roce 1725³¹ dokončil hrabě Černín rozestavěnou přední část zámku a v roce 1737³² dokončil zadní část a to s barokními prvky.³³ V těchto prostorách byl zbudován pivovar.

Nad hlavní branou byl vytvořený nápis: „Portam haec se et ca Inclusos deo div. virginis sanctis Venceslao ac Floriano erexit et lubens consecravit Joannes S. R. I. lib. Baro de Vernier a rubro monte et in ruri campo H. dmi. In Lipnic et Svetla et auqui Imp. Leopold. camerario.“³⁴

Stejně tak, jako vznikal světelský zámek, vznikala i sochařská výzdoba jeho průčelí a také park. Průčelí trčkovského křídla směrem do zahrady, bylo ozdobeno dvěma pískovcovými sochami šlechticů, umístěných na představených pilířích po stranách průjezdu. První patro levé části stejného průčelí bylo ještě obohaceno o arkády, nesené čtyřmi kamennými sloupy. Pod arkády bylo umístěno pět plastických erbů několika rodů.³⁵

Po smrti hraběte Černína převzala v roce 1743 Světlou do správy jeho choť hraběnka Antonie, rozená z Kynburgu.³⁶ Majitelé světelského panství se ale nadále střídali. V roce 1748 se stal dalším majitelem hrabě Filip Kolovrat Krakovský. Tehdy opravovaný zámek spolu s ostatními stavbami ve městě stál Černíny mnoho peněz, a tak město převzal hrabě Kolovrat Krakovský zadlužený a ke všemu těsně před úpadkem. K tomu začalo pomalu hrozit

²⁷ ŠIMEK (pozn. 12) 477.

²⁸ DOUBEK (pozn. 2) 27.

²⁹ DOBREV (pozn. 7) nepag. Rok 1701 uvádí SEIDLER (pozn. 1) 5.

³⁰ DOUBEK (pozn. 2) 27.

³¹ Neznámý autor (pozn. 16) 1.

³² DOUBEK (pozn. 2) 27.

³³ ŠIMEK (pozn. 12) 477.

³⁴ Uvádí SEIDLER (pozn. 1) 50. Nápis ve významu: Jan Bartoloměj z Vernieru zasvětil tuto bránu Bohu, Panně Marii, svatému Václavovi a Florianovi; zapsal komoří Leopold.

³⁵ ŠIMEK (pozn. 12) 477.

³⁶ Rok a jméno uvádí neznámý autor (pozn. 16) 1 a ŠIMEK (pozn. 12) 477.

i povstání místního lidu, který byl nespokojený kvůli nedostatku práce. Hrabě Černín proto udělal zásadní krok a nechal postavit pivovar a v nedaleké obci brusírnu českých granátů. Starý pivovar Černíni zrušili během stavebních prací na zámku.³⁷

Po smrti hraběte Filipa Kolovrata Krakovského převzala správu panství roku 1757 jeho vdova Barbora, rozená Mieheimu a Weitsenau a po ní v roce 1760 syn Filip a jeho syn Leopold.³⁸ Za Leopolda Krakovského v roce 1809 se zámek proměnil ve vojenskou nemocnici, která byla v roce 1813 rozšířena a v roce 1814 zcela zrušena.³⁹

1.2 Zámek po roce 1817, hrabě Zichy a rod Salm-Reifferscheidů

V roce 1817 Světlou a přilehlé panství odkoupil František Josef hrabě Zichy, který začal v roce 1821⁴⁰ znovu se stavebními úpravami na zámku. Obdélníkové nádvoří zámku uzavřel na západě empírovým křídlem a nechal vyzdobit veškeré místnosti v prvním patře zámku. Nejvíce se pak soustředil na výzdobu tzv. Rytířského sálu, jež je dodnes nejlépe dochovaným místem zámku. Strop místnosti dodnes ukazuje škálu pozlacených štukových ornamentů a bohatou erbovní výzdobou.

Ještě téhož roku, kdy se na zámku začalo se stavebními pracemi, získala Světlou hraběnka Walpurga ze Salm-Reifferscheidů.⁴¹ Od roku 1822 spravoval panství už její syn a dědic Jan starohrabě Salm-Reifferscheid a jeho rod tu zůstal téměř dalších sto let.

Důležitý rok byl rok 1835, kdy bylo v Praze vydáno rozhodnutí o vedení kronik.⁴² Tak i Světlá začala vést svou vlastní kroniku, jež je dokladem o řadě událostí, které jsou důležité pro celkový přehled událostí na světelském zámku či jeho okolí.

Po dlouhé době se objevuje alespoň jedna informace o zámku a to, že se v jeho interiéru roku 1843 začaly provádět veliké opravy.⁴³ V roce 1855 byla Světlá prozatímně povýšena z městečka na město, ale definitivně k tomu však došlo až v roce 1937.⁴⁴

V roce 1847⁴⁵ zdědil Světlou syn Jana starohraběte Salm-Reifferscheida František Salm-Reifferscheid. Právě za tohoto hraběte došlo k zásadním proměnám zámku. František

---

³⁷ DOUBEK (pozn. 2) 34.

³⁸ SEIDLER (pozn. 1) 6. Roky uvádí neznámý autor (pozn. 16) 2.

³⁹ DOUBEK (pozn. 2) 40.

⁴⁰ Rok uvádí VLČEK (pozn. 19) 462.

⁴¹ Jméno uvádí neznámý autor (pozn. 16) 2 a ŠIMEK (pozn. 12) 477.

⁴² DOUBEK (pozn. 2) 41.

⁴³ Poznámku uvádí neznámý autor (pozn. 16) 2.

⁴⁴ DOUBEK (pozn. 2) 43sqq.

starohrabě Salm-Reifferscheid nejprve nechal v letech 1856 a 1859 rozšířit zámecký park J. Puchem. V parku tehdy stál panský ovčín, dům zahradníka a několik skleníků. Všechny tyto stavby byly zbořeny a na jejich místo byly vysázeny stromy. Hrabě odkoupil ještě dva soukromé domy stojící u parku a v roce 1862⁴⁶ zrušil stělnice, kuželníky a sádky a na jejich místo vysázel nové parkové stromy.⁴⁷

Veliké a náročné přestavbě se zámek dále těšil v letech 1868–1873.⁴⁸ Hrabě František Josef Salm-Reifferscheid zadal úpravy architektovi A. Svatošovi⁴⁹ z Vídně. Za vzor mu měl údajně sloužit jeho aktuální stavební projekt ve Vídni.⁵⁰

V prvním roce začal s přestavbou na nejstarší části zámku, tedy na šternberském a trčkovském. Svatoš měl během renovace za úkol zachovat jednotlivé části zámku ve stavebním slohu, v jakém byly původně postaveny.⁵¹ Proto se tak světelský zámek stal zajímavou ukázkou hned čtyř uměleckých etap.

Práce na zámku se týkaly především nutných oprav a jen k hlavnímu (západnímu) křídlu nechal architekt Svatoš přistavět v novorenesančním stylu věžičku a balkón nad průjezdem na nádvoří zámku. Západní a jižní křídlo bylo směrem do nádvoří tvořené řadou oken. Svatoš tato okna při přestavbě zrušil a nahradil je vzdušnými arkádami.⁵²

Svatošova přestavba světelského zámku je ze všech stavebních úprav, které se na zámku během uplynulých století prováděly, nejlépe zdokumentovanou.⁵³

Vnější zámecké práce byly dokončeny v roce 1873. Do kopule na věžičce byly vloženy listiny s údaji o důvodu přestavby zámku, o samotné výstavbě zámku, časové údaje a jmenné podrobnosti. K záznamu byly připojeny také podpisy úředníků, kteří byli v roce 1873 na panství zaměstnáni.

Vnitřní úpravy zámku nebyly dokončeny podle navržených plánů, neboť tomu znovu zabraňoval nedostatek financí. Zámek byl vybaven podle tehdejšího vkusu uměleckými předměty, jakými byly například obrazy, keramika, zbraně, rytířské brnění a lovecké trofeje.⁵⁴

Ve východním a jihovýchodním oddělení zámku byly v roce 1881 vybaveny pokoje a určeny k obývání.⁵⁵ O rok později bylo nádvoří zámku vyzdobené nově vysázenými květinami.⁵⁶

---

⁴⁵ Neznámý autor (pozn. 16) 2.

⁴⁶ Ibidem 2.

⁴⁷ SEIDLER (pozn. 1) 87sq.

⁴⁸ DOUBEK (pozn. 2) 48sq.

⁴⁹ PLEVA (pozn. 13) 256.

⁵⁰ VLČEK (pozn. 19) 462. Vlček jako jediný zmiňuje inspiraci architekta Svatoše ve vlastním vídeňském projektu. V jiné literatuře a pramenech se však tato informace neobjevuje a proto není skutečnost potvrzena.

⁵¹ SEIDLER (pozn. 1) 92.

⁵² DOUBEK (pozn. 2) 48sq.

⁵³ Podrobnosti a jména jsou uvedeny v kapitole 3., Stavební historie.

⁵⁴ DOUBEK (pozn. 2) 48sq.

Také došlo na stavební úpravy v blízkosti zámku. Iniciátorem byl opět J. O. starohrabě František Salm-Reifferscheid, který chtěl vylepšit těsné okolí zámku a přilehlý park. Úpravy byly provedeny v letech 1869–1873.⁵⁷

V roce 1871 byl park rozšířen o horní rybník. Řada parkových úprav byla zadána zahradníkovi Ludikarovi.⁵⁸ Park byl tehdy rozšířen o 15 jiter. V roce 1872 byly ve vkusném slohu postaveny stáje, kůlny a vedlejší zámecké budovy.⁵⁹ V roce 1873 byla vybudována zimní zahrada⁶⁰ a k vodárně byl pořízen parní stroj s čerpadly, s jehož pomocí byla do zámku přivedena voda.⁶¹ Téhož roku by postaven dům pro úředníky.⁶² Celý park byl upraven v anglickém stylu a vyzdoben řadou drobných romantických staveb.⁶³

V roce 1868–1881 bylo při parku zbudováno několik skleníků. V roce 1885–1886 byla v parku zřízena vodárna a druhá na Sázavě, ke hnaní vodotrysků.⁶⁴ Stavitel Kostelecký vybudoval v parku další skleník a množárnu.⁶⁵ Pražský zámečník Bittner v roce 1880 vytvořil litinové mříže a drátěný plot obklopující zámecký park. Roku 1884 postavil místní zámečník Jakl mezi dva parkové rybníky železný most.⁶⁶

Stejně jako stavební úpravy na zámku byly finančně náročné, nákladné byly i úpravy parku. Je dochovaný záznam s výdaji, které činily cca 73 000 zlatých. Náklady na pořízení příslušenství pro přívod vody byly 18 060 zlatých.⁶⁷

Tyto rozsáhlé přestavby se dělaly především pro reprezentaci místní šlechty. Kromě architektonických záměrů se místní šlechta svému okolí představila ještě jednou, a to v roce 1887, při příležitosti velikých oslav k jubileu starohraběte Františka ze Salm-Reifferscheidu. Převážná část oslav se konala právě na světelském zámku.⁶⁸

---

⁵⁵ SEIDLER (pozn. 1) 105.

⁵⁶ Uvádí neznámý autor (pozn. 16) 3.

⁵⁷ DOBREV (pozn. 7) nepag.

⁵⁸ Jméno zahradníka uvádí DOUBEK (pozn. 2) 49.

⁵⁹ SEIDLER (pozn. 1) 9.

⁶⁰ DOBREV (pozn. 7) nepag.

⁶¹ DOUBEK (pozn. 2) 49.

⁶² SEIDLER (pozn. 1) 9. Seidler uvádí dům v souvislosti se zámkem, nejspíše byl jeho součástí.

⁶³ Milan MYSLIVEČEK: Místopisný obrázkový atlas aneb Krasohled český, Praha 2004, 76.

⁶⁴ SEIDLER (pozn. 1) 9.

⁶⁵ Ibidem 96.

⁶⁶ Ibidem 104sq. Roky uvádí neznámý autor (pozn. 16) 3.

⁶⁷ DOUBEK (pozn. 2) 49.

⁶⁸ Během oslav byla správcem velkostatku Karlem Seidlerem vydaná Kronika města Světlé, která byla prvním knižním souhrnným dílem o městě. Karel Seidler nashromáždil řadu informací o městě a okolí, které následně v kronice prezentoval. V kronice se však dopustil řady historických chyb a nesrovnalostí a proto je dobré řadu jeho informací vyhledat a potvrdit v jiných pramenech. Poznámku zmiňuje DOUBEK (pozn. 2) 49.

Po smrti Františka Josefa v roce 1887 zdělila panství Jana ze Salm-Reifferscheidů, manželka hraběte Josefa Osvalda I. Thuna. Její syn pak spojil oba majetky, tedy Thun-Hohenstein a Salm-Reifferscheid.⁶⁹

V roce 1889 vypukl na světelském zámku veliký požár, ale včasný zásah hasičů zabránil větším škodám.⁷⁰

V roce 1891 přišly veliké povodně a voda zaplavila celé nádvoří zámku.⁷¹ Dlouhá léta nejsou o zámku žádné zmínky, až ve 40. letech 20. století sloužil zámek pro transportované Židy.⁷²

1.3 Zámek ve 20. století

Od roku 1914⁷³ se světelské panství stalo majetkem Pozemkové banky⁷⁴ a téhož roku přešlo do vlastnictví továrníka Richarda Morawetza.⁷⁵ Ten v letech 1933–1937 uskutečnil velikou opravu celého zámku. Richard Morawetz byl židovského původu a v roce 1939, ještě před začátkem německé okupace, opustil Čechy.⁷⁶

Jen o několik let zpátky o Světlou usiloval také následník habsburského trůnu arcivévoda Ferdinand František d'Este. Světlou proto i dvakrát navštívil, ale z koupě zámku nakonec sešlo.⁷⁷

Období druhé světové války bylo pro zámek velmi nepříznivé. V srpnu roku 1939 byl zabrán německými vojáky a správcem se stal Werner Würfer. V roce 1941 bylo prodané veškeré zámecké zařízení a kromě vybavení Rytířského sálu se z původního vybavení už nic nedochovalo.⁷⁸

V roce 1943 se tu natrvalo zabydlel oddíl německé armády, který zámek značně poškodil.⁷⁹

Roku 1945 se do zámku nastěhovala československá vojenská posádka, kdy Němce na zámku vystřídal dělostřelecký oddíl československé armády, který tu zůstal až do roku 1947. Zámek se měl stát vhodným místem pro trvalé působení posádky a podobně na tom měl být

---

⁶⁹ ŠIMEK (pozn. 12) 477.

⁷⁰ PLEVA (pozn. 13) 256.

⁷¹ DOUBEK (pozn. 2) 73.

⁷² Ibidem 103.

⁷³ Rok 1913 uvádí neznámý autor (pozn. 16) 3.

⁷⁴ ŠIMEK (pozn. 12) 477.

⁷⁵ DOUBEK (pozn. 2) 50.

⁷⁶ PLEVA (pozn. 13) 263.

⁷⁷ DOUBEK (pozn. 2) 50.

⁷⁸ PLEVA (pozn. 13) 263.

⁷⁹ DOUBEK (pozn. 2) 107sqq.

i zámecký park, kde měly být zbudovány moderní kasárny. V roce 1946 byla však československá posádka z města odvolána a k zásadní přeměně zámku a výstavbě kasáren nedošlo.⁸⁰

V roce 1950 byl světelský zámek vyvlastněn státem. Jedna polovina budovy sloužila pojišťovně a druhá pak místní zemědělské mistrovské škole, která se do zámku nastěhovala v roce 1957⁸¹, a o tři roky později se stal zámek sídlem zemědělského učiliště.⁸² Než se tyto školy do zámku nastěhovaly, byl zámecký interiér upraven tak, aby vyhovoval představám tehdejšího školství. Nově bylo vybudováno sociální zázemí, řada místností byla upravena a přebudována na učebny a ateliéry.

---

⁸⁰ Ibidem 114.

⁸¹ PLEVA (pozn. 13) 263.

⁸² DOUBEK (pozn. 2) 120.

2 Charakteristika a popis objektu

Zámek ve Světlé nad Sázavou [1] stojí na levém břehu řeky Sázavy, v severozápadním rohu rozsáhlého anglického parku. Zámek vznikl postupně, od konce 14. století až do 70. let 19. století. Po celá léta sloužil jako sídlo několika šlechtických rodů. V 50. letech 20. století prošel zámek rozsáhlými stavebními úpravami a do jeho prostor se nastěhovala střední škola.

Zámek má tvar nepravidelného čtyřkřídlého půdorysu se seříznutým nárožím v severovýchodní části. Většina budovy je dvoupodlažní, výjimkou je pouze západní část jižního křídla, kde je navíc druhé patro. Podsklepení se nachází pouze v jediném úseku západního křídla. Dispozice zámku je z větší části dvoutraktová s jednoduchými místnostmi na vnější straně a s chodbou při nádvoří.

Okna jsou dřevěná špaletová, většinou dvoukřídlá – čtyřtabulková případně dále dělená. Dveře jsou dřevěné, původní i novodobé a většinou mají nadpražní římsu.

Podlahy jsou parketové, pokryté linem nebo koberci a chodbách je mozaiková dlažba.

Výzdoba zámku se dochovala v prvním patře v podobě štukových stropních zrcadel a několika dřevem vykládaných dveří. Ve sklepech, v přízemí a na chodbách prvního patra jsou dochované valené a křížové klenby.

Štuková výzdoba je většinou v bílé barvě, v některých místnostech a chodbách západního a jižního křídla jsou štuky zlacené nebo v odstínech okrové a vínové barvy.

Západní křídlo, které je přístupné od města, je zároveň hlavním vstupním křídlem. Jeho střední část je převýšená, s věžičkou a s průjezdem vedoucím na zámecké nádvoří. V prvním patře křídla se nachází několik štukem vyzdobených místností a Rytířský sál, kde je z větší části dochované původní vybavení. Západní křídlo je jako jediné podsklepené.

Jižní křídlo se otevírá svým průčelím do přilehlého parku. Postupnými přestavbami a úpravami zámku vzniklo křídlo dělené na tři na sebe navazující, ale stylově odlišné části. Jako jediné má i druhé patro. Několik místností a část chodby jsou zdobeny stropními štukovými ornamenty a místnosti na západní straně mají dřevěné intarzované dveře.

Východní křídlo je pravděpodobně nejstarším zámeckým křídlem vzniklým z původní tvrze. Stejně jako protilehlé západní křídlo je i východní vstupním křídlem s průjezdem na nádvoří. Průčelí východního křídla je zdobené arkádami a sochami u průjezdu. V přízemí křídla jsou klenuté prostory a v patře místnosti zdobené štukovou stropní výzdobou. Půdní prostor byl v minulých letech přestavěn na bytové prostory.

Severní křídlo uzavírá zámecké nádvoří od řeky. Křídlo je sestavené ze tří částí. Střední a zároveň největší část zastupuje skleník, který má stěnu směrem do ulice zděnou a bez otvorů. Postranní části jsou jednopatrové a jsou zde nově zbudované obytné místnosti. V obou postranních částech je několik místností, které jsou zaklenuté nebo v patře se štukovou nástropní výzdobou.

Zámecká budova je převážně ze smíšeného zdiva s vápennou omítkou. Nátěr je tmavší okrové barvy kombinovaný s bílou, která se objevuje na ostění, římsách a komínech. Okrová barva už značně ztratila svou původní sytost. Předchozí nátěr byl oranžově okrový, rovněž kombinovaný s bílou a s výplněmi v červenohnědé barvě. Z jaké doby pochází poslední barevný nátěr, není známo.

Některé vnější ozdobné prvky a výplně jsou v pískovcové barvě. Ostatní jsou v barevném provedení, jako bylo použito na zámku.

Krov je původní, většinou vaznicový a velmi dobře zachovalý. Většina střech zámku je valbová, krytá břidlicí a eternitem. Na některých místech je střecha oplechovaná. Doposud nebylo zjištěno, z jaké doby střecha pochází.

Na střechách je množství zdobných komínů. Komíny jsou omítnuté a to ve stejné barvě, jako zámek. Jejich provedení je na každém křídle odlišné.

2.1 Vnější průčelí zámku

Kapitola se podrobně zabývá popisem a rozbořem vnějších průčelí všech čtyř zámeckých křídel. Popis začíná západním vstupním průčelím a pokračuje dál, vždy na následující průčelí a obíhá tak celý zámek.

Při popisu byly použity informace z evidenčního listu nemovité památky⁸³ a především z vlastního průzkumu stavby. Informace se prolínají a často jde pouze o vlastní popis, proto nebudou jednotlivé popisy odkázány a odkaz na evidenční list bude vždy zmíněn pouze v úvodu kapitoly.

Všechna průčelí jsou značně členitá a dělená na několik architektonicky odlišných částí. Proto i popis postupuje po těchto částech, vždy začíná v přízemí a pokračuje směrem nahoru, kde končí střechou. Popisy jdou zleva doprava – výjimkou je pouze západní průčelí, kde popis začíná dominantní střední částí.

Pro lepší orientaci jsou členitá průčelí dělená na osy.

---

⁸³ Ladislav SVOBODA: Evidenční list nemovité památky, in: archiv NPÚ v Telči, Telč, 1989.

2.1.1 Západní křídlo – hlavní vnější průčelí

Při popisu hlavního vnějšího průčelí západního křídla bylo, kromě vlastního popisu z průzkumu památky, použito informací z evidenčního listu nemovité památky.⁸⁴

Západní křídlo [2] je hlavním vstupním křídlem se středovým průjezdem na nádvoří. Průčelí křídla má třináct os, z níž nejdominantnější je šestá až osmá osa, kde se nachází středový převýšený rizalit s průjezdem a s věžičkou. Křídlo se na obou stranách láme a zabíhá za obě nároží.

Střední sedmá osa rizalitu s průjezdem na nádvoří je lehce předsazená před boční dvě části, tedy šestou a osmou osu a samotný vjezd vystupuje do prostoru ještě výrazněji a je na něm umístěný balkon.

Vjezd [3] má téměř podobu „baldachýnu“ a zepředu i a ze stran je přístupný vždy jedním půlkruhovým obloukem. Oblouky po stranách jsou ozdobené pilastry s profilovanými náběžními římsami a také archivoltou s volutovým klenákem s lví hlavou. Vjezd je nahoře ukončený římsou, na kterou navazuje balkon s balustrádou. Průjezd na nádvoří je uzavřený dřevěnými dvoukřídlými vraty.

Přízemí je usazené na nízký sokl a lemované hranolovou římsou. Na sokl navazuje pásová rustika, do níž je vsazené jedno okno na každé straně. Okna mají bosované ostění, jsou dvoukřídlá, ozdobená klenákem a zamřížovaná.

V prvním patře nad vjezdem je balkon s nízkým balustrádovým zábradlím. Z balkonu se vstupuje prosklenými balkonovými dveřmi do Rytířského sálu. Prosklené dveře mají ornamentální ostění a nadedvěrní římsu na dvou ozdobných konzolkách. Na každé straně balkonových dveří dominuje jeden volně stojící sloup [4]. Oba sloupy společně podpírají část hlavní římsy, která probíhá v průčelí na rizalitu. Sloupy jsou umístěné na vysokém soklu, mají patku, jsou hladké, bez kanelování a ukončené korintskou hlavicí. Za každým sloupem je stejně vysoký pilastr s patkou a s hlavicí, která je stejná jako u sloupů.

Po stranách středové sedmé osy je na každé straně jedno okno. Obě okna jsou čtyřtabulková s profilovanou šambránou a podokenní výplň je zdobená balustrádou. Nahoře jsou okna ukončená přímou římsou a nad ní jsou v omítce vpadlé obdélné rámce s vykousnutými rohy a v nich je zdobný štukový ovocný feston. Nadokenní římsy se z obou stran dotýkají dvojice nárožních pilastrů, jejichž podoba je shodná s pilastry umístěnými za sloupy ve střední sedmé ose.

---

⁸⁴ Ibidem nepag.

Nosné sloupy v sedmé středové ose nesou část hlavní římsy s vyvinutým kladím a s hladkým vlysem. Nad touto částí římsy je pruh neozdobené omítky a nad ním samotná hlavní římsa [5], která je ze spodní části ozdobená malými volutovými konzolami. Volutová spirála je zepředu doplněna o stejně dotočený perlovec a akantovým listem.

Hlavní římsa obíhá celou střední mohutnou část západního křídla. Nad sloupy na hlavní římse jsou posazené profilované kruhové vázy a mezi nimi probíhá pás s ornamenty. Nad pásem je závěrečný segmentový tympanon [6] na malých volutových konzolách s akantovým listem zesponu. Konzoly jsou menší a zdobením odlišné od konzol na hlavní římse. Vnitřek tympanonu je vyzdobený plastickou štukaturou ovoce, akantových listů a kartuší s maskaronem.

Rizalit je ukončený střechou s věžičkou. Střecha je strmá a ukončená rovnou plochou se zdobným zábradlím a věžičkou uprostřed. Zábradlí má na každé straně dva a na nároží jeden nosný sloupek. Sloupky jsou zdobené malými konzolami a ukončené kamenným čučkem.

Vížka má v nejspodnější části čtyři slepá okna, půlkruhově zakončená a zdobená klenákem a volutami na každé straně. Nad nimi jsou čtyři menší půlkruhově zakončené vikýře s volutami po stranách a v dolní části. Věžička je zakončená jehlancovou stříškou s makovicí.

Po stranách středového rizalitu jsou dvě totožné postranní části, které zabíhají až na nároží. Průčelí levé části je od první osy až po pátou, v pravé části od deváté osy až po třináctou. Dolní část se soklem a římsou je shodná se středovým rizalitem. Obě poloviny jsou ukončené valbovou střechou s dvěma komíny na každé části.

Na sokl navazuje výrazně bosované zdivo, do kterého bylo vsazeno pět oken v levé a pět oken v pravé části, z nichž jsou dvě okna umístěná zcela vpravo zazděná. Okna v přízemí [7] mají dvě okenní tabulky a nahoře jsou ozdobené klenákem. Stejně jako ostatní okna v přízemí mají mříže.

Přízemí a první patro odděluje mezipatrová římsa, která je profilovaná, se zubořezem a s hladkým vlysem. Okna v prvním patře se rovněž shodují v levé i v pravé části průčelí. Pod okny probíhá profilovaná římsa a každé okno má zdobnou obdélnou parapetní výplň s rostlinnými motivy. Po stranách oken jsou úzké liseny, na které nahoře navazuje nadokenní přímá římsa. Ta je výrazně předsazená, zdvojená a posazená na dvě konzoly a na dva větší zubořezy.

Hlavní římsa obíhá celé západní křídlo. Je zdobená malými konzolami, které jsou odlišné od konzol ve střední ose průčelí. Volutové konzoly jsou zdobené akantovým listem.

Nad pravou částí západního křídla vystupuje do výšky stupňovitý štít západní stěny jižního křídla. Štít má tři orámované stupně na každé straně, přičemž vyšší dva jsou zakončené čučkem na malém podstavci. Prostřední nejvyšší stupeň je zároveň komínem, který plasticky vystupuje ze štítu.

Západní křídlo pokračuje ještě za obě nároží a stává se součástí severního a jižního průčelí. Sokl, bosáž a římsy jsou provedeny stejně, jako v západním průčelí.

Severní boční část západního křídla je čtyřosá. V přízemí jsou čtyři okna, v prvním patře tři a jedny dveře s balkonem ve čtvrté ose. Třetí okno je slepé. Dveře na balkon jsou dvoukřídlé dvojité. Balkon je půdorysně vykrajovaný, pískovcový a na jedné konzole. Konzola je římsová a v horní části přes ní přebíhá stejný pás, jako na západním průčelí pod okny prvního patra. Balkon má nízké, půdorysně prolamované zábradlí, které je vyplněné geometrickými obdélnými motivy. Motivы jsou volutově propletené a doplněné perlovcem a listovím.

Jižní nároží je jednoosé. Kvůli zvýšenému terénu chybí sokl, římsy jsou v této části řešeny stejně, jako v západním průčelí. V přízemí jsou novodobé dřevěné dveře se světlíkem. V prvním patře jsou dveře vedoucí na balkon, který je shodný s balkonem na druhé boční straně západního křídla.

Komíny západního křídla jsou na polovině střechy směřující k nádvoří, jsou na čtvercovém půdorysu a sestavené ze tří částí. Sokl, nad ním čtyři sloupky s hlavicí a nakonec zvlněná stříška. Mezi sloupky jsou výdechy.

2.1.2 Jižní křídlo – vnější průčelí

Při popisu vnějšího průčelí jižního křídla bylo, kromě vlastního popisu z průzkumu památky, použito informací z evidenčního listu nemovité památky.⁸⁵

Jižní průčelí [8] je složené z několika odlišných částí. První a čtvrtá postranní část je součástí západního a východního křídla. První část je podrobněji popsána v předchozí kapitole.

Návazující, druhá část je šestiosá a dvoupatrová. Přízemí má sokl, římsu a bosované zdivo totožné s přízemím západního průčelí. V přízemí, v prvním i ve druhém patře je v šesti osách šest oken. Okna v přízemí jsou dvoutabulková, bez zdobení a mají mříže.

---

⁸⁵ Ibidem nepag.

První a druhé patro je vloženo do velikého lisenového rámce. Rámec lemuje obě patra na bocích a také druhou a čtvrtou osu. Lisena je dole skosená směrem ke zdi a nahoře přizdobená několika malými konzolami.

V prvním patře jsou čtyřtabulková okna s profilovanou šambránou. Okna mají ozdobný nástavec dekorovaný geometrickými motivy a nad okny se nachází zalamované nadokenní římsy, společné vždy pro dvě okna. Okna ve druhém patře mají pouze profilovanou šambránu a jednoduchou podokenní římsu.

Nad lisenovou sestavou s okny je mohutná podstřešní římsa s jednoduchými konzolami. Konzoly jsou jednoduché bez zdobení a spolu s hlavní římsou vytváří jednotný celek. Horní část římsy je výrazně profilovaná a ukončená atikou s vlašťovčími ocasy.

Podobně jako západní stěna této části křídla vystupovala nad západní křídlo, vystupuje i východní boční stěna nad ostatní části. Provedení je obdobné jako na druhé straně, tedy stupňovitý štít se zdobnými koulemi. Na této straně ale chybí komín na samém středu a štít není tak patrný, jako na straně druhé.

Tato část jižního křídla je ukončená sedlovou střechou se třemi komíny k nádvoří. Komíny jsou na obdélném půdoryse, mají hrubozrnou omítku a nároží všech stran je lemované lisenami. Horní část komínů je ukončená obdélnou hlavicí. V hlavicí jsou sdružené úzké průduchy a komín je ukončený lemovaným nízkým cimbuřím.

Další, třetí část jižního průčelí je čtyřosá o něco nižší než předchozí dvoupatrová část. Přízemí je řešené stejně jako u předchozích popsaných částí.

V přízemí v první ose jsou dveře s pravoúhlým profilovaným portálem a s nástavcem, kolem něhož se láme mezipatrová římsa. Nástavec je z mramorové desky s novodobě tesaným latinským nápisem (podrobně popsán v předchozí kapitole). Ke dveřím vedou tři kamenné stupně.

Další tři osy přízemí vyplňují tři dvoukřídlá okna s mřížemi.

V prvním patře jsou lisenové rámy s vlysem s malými obdélníky. Do lisen jsou vloženy čtyři okna, dvě uprostřed mají společný lisenový rám. Všechna čtyři okna jsou čtyřtabulková a vsazená do profilovaných gotizujících šambrán s ušima.

Ve druhém patře jsou také čtyři okna a orámované stejnou gotizující šambránou, jaká je v přízemí. Za první a třetí osou jsou vloženy ozdobné profilované rámce s římsou v horní části. V levém orámovaném poli je zobrazený štít rodu Trčků, v pravém je pětিলistá růže (blíže určení nebylo zjištěno).

Hlavní podstřešní římsa je zdobená jednoduchými konzolami, obdélného tvaru a se zaoblenou spodní hranou. Na pravém nároží je vložený široký rustikový pás, vedoucí až nahoru, kde vrcholí do podoby nízkého komínu.

Třetí část je ukončená mírně prohnutou, sedlovou střechou s dvěma komíny k nádvoří. Z boku je střecha ukončena stupňovitým štítem, tentokrát je o něco vyšší než dva předchozí a bez jakéhokoliv zdobení.

Komíny mají obdélný půdorys, hrubozrnou omítku a lisny na nároží. Horní část je oddělená výraznou římsou s kulatými průduchy. Komín je zakončený malými sedlovými stříškami na čtyřech rozích.

Poslední, čtvrtá část jižního průčelí patří východnímu křídlu. Podrobněji je popsána v následující kapitole.

2.1.3 Východního křídlo – vnější průčelí

Při popisu vnějšího průčelí východního křídla bylo, kromě vlastního popisu z průzkumu památky, použito informací z evidenčního listu nemovité památky.⁸⁶

Východní křídlo je druhým vstupním křídlem do zámku a na zámecké nádvoří. Křídlo pokračuje za obě nároží a stává se součástí jižního a severního průčelí.

Levý bok západního křídla vytváří čtvrtou [9], odlišnou část jižnímu průčelí. Tato část je osmiosá a jednopatrová. Ve druhé a čtvrté ose je mělký rizalit.

Přízemí této boční části i celého východního křídla má nízký sokl, který je ukončený zaobleným profilem. V první, druhé, čtvrté, šesté a osmé ose jsou okna různých velikostí a usazené v hladkých šambránách. Okna v prvních dvou osách jsou dvoukřídlá, ve zbývajících jsou dělená na malé čtvercové tabulky. Ve třetí, páté a sedmé ose jsou plechové novodobé dveře. Přízemí a patro je oddělené profilovanou mezipatrovou římsou s jemným zubořezem, která probíhá po celé délce křídla.

V rizalitu jsou v prvním patře tři okna s hladkou šambránou, nadokenní stříškovou římsou a zdobnou kartuší s vejcovcem uprostřed. Klenák je zdobený boltcovými kartušemi. Pod okny je balkon, odpovídající šířce všech oken. Kamenný balkon má balustrádu a je posazený na šesti hrubě opracovaných krakorcích. Těsně pod balkonem za krakorci probíhá úzký, jemně zdobený pás. Pod ostatními okny, které už nenáleží rizalitu, jsou výplně s vpadlými rámci ve tvaru objemného kříže a uprostřed s kruhovými plochami. Okna v první, sedmé a osmé ose mají mříže.

---

⁸⁶ Ibidem nepag.

Podokapní hlavní římsa je na konzolkách, zdobená perlovci a zdola lemovaná zdobným ornamentálním vlysem. Tato boční část pokračuje s podobnou zdobností za nároží.

Tato část je ukončena sedlovou střechou s jedním komínem.

Následuje druhé hlavní průčelí zámku, tedy východní průčelí. Průčelí je třináctiosé a velmi členité [10].

První osa má stejný sokl a římsy jako předchozí část. Přízemí je nevyplněné a pouze v prvním patře se nachází jedno slepé okno. Okno je lemované hladkou šambránou s nevýraznými ušima a má stejnou nadokenní římsu, jako okna v předchozí boční části křídla.

První až sedmá osa jsou zakončené valbovou střechou s několika zdobnými a nízkými obdélnými komíny.

Komíny celého západního křídla jsou opět řešeny odlišně než komíny jiných křídel zámku. Jsou obdélného půdorysu. Na nízkém soklu se nachází po dvou pilastrech na každé straně, jež podpírají vrchní římsu. V samém středu mezi pilastry je vsazený kvádr, zdobený vpadlými rámci s vykrojenými rohy.

Druhou osu tvoří převýšený široký rizalit. V přízemí je výklenek se segmentově zaklenutou nikou a v ní vložené novodobé sklobetonové okno. V prvním patře je balkon [11] na dvou konzolách s balustrádovým zábradlím. Těsně pod balkonem mezi konzolami je ozdobný pás s geometrickými vzory. Po stranách balkonu jsou bílá nároží. Balkonové dveře jsou usazené ve zdobném úzkém portálu. Samotné dveře jsou v prosklené přičce a mají zaoblené rohy. Po stranách jsou lemovány rámovanými pilastry s drobnými hlavicemi a nahoře ukončeny profilovanou nadpražní římsou. Horní část portálu je ozdobena volutami, růžicemi a jednoduchými geometrickými motivy. Nadpražní římsa je zdobená volutovými konzolami s listovím.

První patro je zakončené římsou, která ve střední části předsazená a je ozdobená jemným zubořezem. Mezi touto římsou a hlavní římsou je obdélný rámeček se štukovými festony. Hlavní římsa je stejná, jako římsa boční části křídla. Její střed je ozdobený rozeklaným trojúhelníkovým štítem, kde uprostřed je půlkruhově tvarovaný malý štít s vázou v nice. Střecha převýšeného rizalitu má tvar komolého jehlanu na čtvercovém půdorysu a je zakončená korunkou.

Třetí až sedmá osa vytváří jednotný celek s charakteristickou lodžíí [12] v prvním patře. V přízemí ve čtvrté až páté ose jsou tři segmentově zaklenuté – lehce převýšené – niky, stejné jako nika ve druhé ose. V první nice jsou novodobé dřevěné dveře a ve třetí je okno dělené na malé čtvercové tabulky. Druhá nika je bez výplně.

Následuje mezipatrová římsa a zdobné první patro. Pro něj je specifická arkádová lodžie se zdobnými sloupy. Z lodžie vedou tři okna a dvoje dveře do místností jižního křídla. Arkády jsou na ionských sloupech a plynule přecházejí v pět klenebních polí, které lodžii uzavírají. Sloupy jsou hladké, pouze jejich horní část je zdobená kanelurami. Ve cviklech mezi arkádami jsou zdobné rozety. Zábradlí je plné a vyplněné nehlubokými rámci s plastickými rolverkovými kartušemi, ve kterých jsou erby [13] vybraných rodů. První je erb rodu Šternberků, druhý hrabat z Valdštejna, třetí erb nebyl zatím rozpoznán, další jsou Paarové a poslední erb je rodu Černínů z Chudenic. Všechny erby jsou po stranách doplněny rozvilinami.

Osmou osu zámku tvoří opět rizalit [14], tentokrát dvoupatrový a charakteristický svou výškou a architektonickými prvky. V přízemí uprostřed je jednoduché novodobé čtyřtabulkové okno. V prvním patře je arkádová lodžie se třemi arkádami, které přecházejí ve tři pole valené klenby, která lodžii uzavírají. Arkádové sloupy jsou dva, na středu a mají patku a hlavici s prstencem, která je ozdobená dvěma kroužky. Po stranách jsou arkády drženy dvěma pilastry s obdobnou hlavicí, jako mají sloupy. Plné zábradlí u lodžie je členěné čtyřmi pilastry, mezi které jsou vloženy tři obdélné geometrické motivy s vykrojenými rohy.

Mezi prvním a druhým patrem jsou tři obdélné pásy s geometrickými oválnými motivy. Pásy jsou vloženy mezi čtyři zkrácené pilastry, přičemž postranní dva jsou po stranách ukončené, aby se vešly do šířky rizalitu.

Ve druhém patře je valeně klenutá lodžie přístupná půlkruhovými dveřmi. Lodžie je lemovaná profilovanou archivoltou s klenákem se lví hlavou. Zábradlí je dřevěné, půlené a s nakoso danými plaňkami. Nade dveřmi je jednoduchá římsa.

Pod hlavní okapní římsou je zdobný ornamentální vlys. Římsa je zdobená volutovými konzolami s akantovým listem. Na římsě zředu a také na bocích jsou umístěny malé volutové štíty s vykrajovaným žaluziovým kulatým oknem. Štít, který je podepřený pilastry s několika festony, je ukončený malým segmentovým tympanonem se štukovou kartuší. Střecha je ve tvaru komolého jehlanu se skosenými hranami, ukončena korunkou.

Devátá až třináctá osa vytváří jednotný celek se vstupní branou. V přízemí je v každé ose, s výjimkou deváté a desáté, vždy po jednom okně. V deváté ose je v pravé části navíc jedno malé okno a v desáté je průjezd. Všechna přízemní okna jsou novodobá, dvoukřídlá, mají mříže a v jedenácté a dvanácté mají hladkou šambránu.

V prvním patře deváté osy je profilované okno [15] s ušima a s dominantní nadokenní suprafenestrou. Prolamovaný nástavec je zdobený ovocným festonem, volutami, konzolami

s listovím, ve spodní části navíc s vejcovcem. Nástavec je ukončený volutami vsazenými v mušli. Nad oknem probíhá zdobný geometrický pás a nad ním hlavní římsa s konzolami.

Desátou osu tvoří mírně předsazený rizalit, ve kterém je portálový průjezd na zámecké nádvoří. Vjezd je vsazený do mělké niky, lemovaný bosáží a ukončený klenákem se lví hlavou. Ve cviklech jsou vpadliny s kroužky. Po stranách průjezdu jsou dva hmotné představené pilíře, ukončené obíhající mezipatrovou římsou a na každém z nich stojí dvě plastiky šlechticů. Za plastikami jsou dvojice malých polopilířů s kladím.

Plastiky obou šlechticů jsou z pískovce v téměř životní velikosti. Postava vlevo je v kontrapostu. Šlechtic [16] je lehce zamračený, má paruku a plášť sahající až na kolena a pod ním mu vyčnívá kovový kyrys. Kolem pasu má šátek se štrápci a na něm zavěšený meč, o nějž opírá levou ruku. Pravou ruku má ve výšce pasu. Je obut v holínkách.

Postava vpravo představuje rytíře [17]. Stojí rovněž v kontrapostu a má brnění. Jeho výraz, patrný pod zastřiženými vousy, je podobný jako u postavy šlechtice. Rytíř má na zádech plášť, u levého boku zavěšený meč a na zemi helmici. Levou rukou si přidržuje plášť, pravou má mírně zdvihnutou podél těla.

První patro rizalitu je dělené na tři pole a to čtyřmi polopilíři s ionskými hlavicemi. Ve dvou krajních polích jsou mělké tvarované výplně s kruhy v obdélných vykrojených tvarech. V prostředním, širším poli je sdružené okno, na středu dělené pilířkem s ionskou hlavicí. Na dřívku sloupu je podlouhlá zdobná konzola s dívčí hlavou. Nad touto sestavou jsou malé polopilíře nesoucí římsu a za nimi probíhá úzký ornamentální vlys. Po stranách římsy jsou dvě kroužené nádoby.

Nad římsou je vysoký nástavec ukončený štítově s volutovými křídly. V nástavci jsou tři obdélné vpadliny s vykrojenými rohy, ve střední je žaluziové okno a ve dvou postraních protáhlé festony. Po stranách jsou umístěné dva pilastry nesoucí rozeklaný tympanon, ve kterém je obdélný štít s kruhovým otvorem a segmentovým tympanonem. Po stranách kruhového otvoru jsou úzké pilastry s malými volutovými konzolami.

Jedenáctá, stejně jako dvanáctá osa jsou totožné s devátou. Poslední, třináctá osa je širší než předchozí dvě. V přízemí má jedno novodobé dvoukřídlé okno s mřížemi a v prvním patře okno shodné s oknem v první ose.

Devátá až třináctá osa jsou zakončená valbovou střechou se třemi komíny. Severovýchodní nároží zámku je tříosé a velmi podobné předchozí třinácté ose. Shodné jsou římsy a ornamentální vlys pod střechou.

Střední část s okny tvoří mělký rizalit. V pravé postranní části je jedno malé okno. V přízemí rizalitu jsou tři novodobá okna, odpovídající oknům v předchozí části křídla.

Mezi přízemím a patrem je úsek mezi římsami vyplněný vpadlými čtvercovými rámci s kruhy uprostřed.

V prvním patře jsou znovu tři okna, totožná s oknem ve třinácté ose východního křídla.

2.1.4 Severní křídlo – vnější průčelí

Při popisu vnějšího průčelí severního křídla bylo, kromě vlastního popisu z průzkumu památky, použito informací z evidenčního listu nemovité památky.⁸⁷

Severní průčelí [18] je rozdělené na čtyři části. První a třetí jsou stylově velmi podobné východnímu průčelí a architektonicky působí navzájem zrcadlově obrácené. Druhou část tvoří skleník, který je z této části zděný a čtvrtá, poslední část tvoří boční sekci západního křídla.

První část průčelí je čtyřosá a okna jsou tu velmi nepravidelně rozmístěna. První osa je o něco nižší než ostatní tři.

V přízemí je sokl velmi vysoký a ukončený zdvojenou parapetní římsou, která probíhá přes celé severní průčelí. V první ose jsou novodobé dřevěné dveře s namalovanou šambránou. Ve druhé a čtvrté ose jsou dvě novodobá okna, která jsou stejná, jako okna v přízemí východního křídla. Přibyla pouze malovaná šambrána, která se opakuje u všech oken první a třetí části severního průčelí.

První patro má v prvních třech osách po jednom okně. Jsou dvoukřídlá, se šambránou. Ve čtvrté ose je v omítce vytvořený kulatý ornament. Okno ve třetí ose je vsazené do pilastrového rámce. Pilastry jsou dva, s konzolami a maskarony, nesou segmentový tympanon. V tympanonu jsou rostlinné motivy a uprostřed dívčí hlava.

Střecha je valbová na čtvercovém půdorysu se čtyřmi komíny v každém rohu. Komíny mají čtvercový půdorys, jsou dosti vysoké a ukončené římsou na malých konzolách. V dolní části komínu jsou na všech čtyřech stranách reliéfní členité geometrické ornamenty. Takto zdobené komíny se opakují na celém severním křídle.

Druhá část průčelí je nízká, bez otvorů. Pouze v samém středu mezi přízemím a patrem je slepý otvor v hladké šambráně. Zcela vpravo vede z prvního patra schodiště ústící na ochoz na prosklené střeše. Schodiště má kovové zábradlí a je na konzolách.

Tato část je ukončená sedlovou střechou a pod ní se nachází rozlehlý skleník.

Třetí část křídla je pětiosá. První tříosou část tvoří převýšený rizalit. V přízemí v prvních čtyřech osách, jsou střídavě dvě okna dvoukřídlá a dvě trojkřídlá. S výjimkou

---

⁸⁷ Ibidem nepag.

namalované šambrány kolem nemají žádné zdobení. V páté ose je malé okno ve tvaru kvadrilobu.

V prvním patře je v první a třetí ose do omítky vsazený kruhový ornament. V druhé ose je stejný pilastrový rámeček, jako u okna v první části průčelí. Okno zde je větší a dosahuje až k rámu. V prvním patře třetí osy je arkýř na konzolách. Arkýř je z přední části zasklený, členěný profilovanými římsami a pilastry na bocích. Vpravo od něj je druhé kvadrilobické okno.

Na střeše této části jsou pouze tři komíny, umístěné stejně, jako v první části křídla.

Poslední čtvrtá část [19] severního křídla je boční částí západního průčelí, podrobněji je mu věnovaná kapitola o západním průčelí.

2.2 Dvorní průčelí zámku

V této kapitole jsou podrobně popsány a rozebrány čtyři dvorní průčelí zámku. Popis má stejný postup, jako předchozí kapitola „Vnější průčelí zámku“. Výjimkou je pouze východní průčelí zámku, kde popis začíná střední dominantní částí.

Při popisu byly použity informace z evidenčního listu nemovité památky⁸⁸ a především z vlastního průzkumu stavby. Informace se prolínají a často jde pouze o vlastní popis, proto nebudou jednotlivé popisy odkázány a odkaz na evidenční list bude vždy zmíněn pouze v úvodu kapitoly.

2.2.1 Západní křídlo – dvorní průčelí

Při popisu dvorního průčelí západního křídla bylo, kromě vlastního popisu z průzkumu památky, použito informací z evidenčního listu nemovité památky.⁸⁹

Západní dvorní průčelí [20] zámku je jedenáctiosé. Šestou a desátou osu tvoří převýšený rizalit. Průčelí je po celé délce předsazené kvůli prosklené chodbě, která se nachází v přízemí a v prvním patře.

Přízemí začíná nízkým soklem s jednoduchou podokenní římsou. V levé polovině, v první až páté ose, jsou stlačené arkády. Arkády jsou dělené ozdobným, mnohatabulkovým prosklením a s profilovanými náběžními římsami a archivoltami.

---

⁸⁸ Ibidem nepag.

⁸⁹ Ibidem nepag.

Mezipatrová římsa je jednoduchá, profilovaná. První patro je prosklené, je zde deset oken členěných do několika malých tabulek. Za prosklenými okny je chodba. Hlavní římsa je profilovaná, s malými konzolkami a je stejná po celé délce průčelí. Levá i pravá část průčelí je ukončená sedlovou střechou.

Šestá osa má v přízemí průjezd. Průjezd je zaklenutý stlačeným obloukem a lemovaný po obou stranách pilastry. Pilastry vybíhají až do prvního patra a nesou segmentový tympanon s rostlinnými motivy a kartuší uprostřed. Tympanon je v dolní části ozdobený drobnými konzolkami. Mezi pilastry jsou v prvním patře tři spojená čtyřtabulková okna a pod nimi ornamentální vlys s geometrickými motivy.

Zadní, nepředsazená část [21] průčelí vystupuje nad celou délkou předsazené chodby i středového rizalitu. Po obou jeho stranách jsou v prvním patře dvě malá okna s namalovanou šambránou.

Střední část je ukončená seříznutou sedlovou střechou, podrobněji popsanou v kapitole o západním průčelí.

Sedmá až devátá osa je totožná s prvními pěti osami průčelí. Desátou osu tvoří převýšený rizalit. Přízemí je řešeno stejně jako levá polovina křídla. Za prosklenými arkádami je chodba. V prvním patře je čtyřtabulkové okno s hladkou šambránou a nadokenní římsou bez zdobení. Rizalit převyšuje chodbu v prvním patře a je zakončený nízkou jehlancovou střechou.

Poslední, třináctá osa má v přízemí přes celou šířku segmentové okno. Okno je řešeno podobně jako ostatní okna v přízemí tohoto průčelí. V prvním patře jsou dvě sdružená okna v profilovaných šambránách a s přímou nadpražní římsou.

2.2.2 Jižní křídlo – dvorní průčelí

Při popisu dvorního průčelí jižního křídla bylo, kromě vlastního popisu z průzkumu památky, použito informací z evidenčního listu nemovité památky.⁹⁰

Jižní dvorní průčelí [22] je, podobně jako vnější průčelí, z druhé strany dělené na několik částí. Z nádvoří jsou viditelné pouze tři části, které jsou opět odlišné jak svou velikostí, tak architekturou.

Jižní průčelí je dvanáctiosé. První část náleží východnímu křídlu a tak je podrobněji popsána v následující kapitole.

---

⁹⁰ Ibidem nepag.

Druhá část průčelí je čtyřosá a spolu se sousední třetí částí i dvoupatrová. Přízemí má velmi nízký sokl, nad ním je bosáž, která je ukončená mezipatrovou a parapetní římsou. V první ose jsou dřevěná vrata, ve třetí novodobé dveře, ve druhé a čtvrté novodobé okno.

V prvním a druhém patře jsou okna vsazena do hrubozrnné omítky s nárožními rustikovanými lisenami. V prvním patře jsou čtyři okna v profilovaných šambránách s přímou nadokenní římsou. Podokenní římsa probíhá po celé délce této části průčelí. Okna ve druhém patře jsou stejná jako v prvním, nemají jen nadokenní římsu. Pod hlavní římsou jsou mutuli.

Poslední čtvrtá část je velmi členitá. Ve druhém patře je navíc ještě třináctá osa. Na nárožích jsou pilíře, vedoucí až na střechu a ukončené cimbuřím. Na levém pilíři je ve výšce prvního patra novodobá lampa.

Přízemí je řešené velmi podobně jako přízemí vedlejšího západního křídla. Na nízký sokl navazuje nevýrazné kvádrování s prosklenými půlkruhovými arkádami, nad kterými jsou profilované archivoly. Nad nimi jsou bíle zvýrazněné dvojice kvádrů. V první a třetí ose je okno, ve druhé jsou prosklené dveře.

Přízemí a patro je oddělené jednoduchou římsou. V prvním patře jsou půlkruhová úzká okna se spojenou nadokenní římsou, která sleduje tvar všech tří oken.

Druhé patro je čtyřosé s prosklenými stlačenými arkádami a s profilovanými náběžními římsami. Prosklené arkády jsou, podobně jako přízemí západní strany, tvořené ozdobným, mnohatabulkovým prosklením s profilovanými náběžními římsami a archivoltami.

Mezi arkádovými okny jsou nízké pilastry, které vyběhají do výšky mezi střešními štíty a jsou zakončené fiálou. Každý štít má na středu zdobené kruhové okénko s šambránou a je ukončené nakoso danými sloupky s malou stříškou.

2.2.3 Východní křídlo – dvorní průčelí

Při popisu dvorního průčelí východního křídla bylo, kromě vlastního popisu z průzkumu památky, použito informací z evidenčního listu nemovité památky.⁹¹

Východní dvorní průčelí [23] je soustředěné na střední část s průjezdem. Křídlo se na obou stranách zalamuje, na severovýchodě v podobě skoseného nároží viditelného z vnější strany zámku.

Dvorní východní průčelí je třináctiosé, čtvrtou až osmou osu tvoří souměrně komponovaný rizalit. Postranní části i pravá zalomená část jsou shodné.

---

⁹¹ Ibidem nepag.

Střední část je tvořena pětiosým rizalitem ukončeným dvěma věžičkami na obou stranách. Přízemí má nízký sokl, který je zakončený římsou a nad ním pokračuje rustika. Ve střední třetí ose je půlkruhem zaklenutý průjezd, lemovaný bosovanými klenáky. V první a páté ose je jedno třítabulkové okno ve tvaru T. Pátá a sedmá osa není obsazena.

První patro je od přízemí oddělené římsou se zubořezem. Na bocích rizalitu začínají v tomto patře věže, které křídlo o jedno patro převyšují. Obě věže vystupují ze čtvercového půdorysu a jsou ukončené cibulovitou střechou s tympanonem. V tympanonu je zdobná štuková kartuše a rostlinné motivy. Věže mají ve druhém patře na třech stranách vpadlý čtvercový rámeček s vykrojenými rohy. Na věžích v prvním patře jsou dvě novodobé lampy.

Mezi věže v prvním patře byly vsazeny čtyři okna a doprostřed dveře, vedoucí na balkon. Okna mají půlkruhové záklenky na konzolách. Balkon [24] je po celé šířce oken, jeho zábradlí je sloupky dělené na pět částí a je vyplněný balustrádou. Volutové konzoly, které podpírají balkon, jsou zdobené lvími hlavami. Nad okny i dveřmi je ornamentální štukový čtyřlíst.

Pod hlavní římsou probíhá zdobný pásek. Hlavní římsa je zdobená volutovými konzolami s akantovým listem. Nad hlavní římsou mezi věžemi je pět vikýřů s volutovými štíty, kruhovými okénky a rozeklanými segmentovými tympanony. Mezi nimi jsou podstavce s koulemi.

Levá postranní část rizalitu je pětiosá s nízkým soklem. V přízemí jsou tři trojdílná okna ve tvaru T, oddělená nízkými pilastry, které nesou slepé arkády s profilovanou náběžní římsou a s reliéfním čabrakovým prvkem. Arkády jsou pouze nad dvěma okny, a to ve druhé a třetí ose. Archivolta je široká a ve cviklu je kruhový medailon s rozetou.

Mezipatrová římsa vede po celé délce křídla, je profilovaná a zdobená zubořezem.

V prvním patře jsou tři okna v profilované šambráně a s nadokenní přímou římsou. Po celé délce křídla probíhá jednoduchá parapetní římsa.

V pravé postranní části jsou v přízemí slepé arkády, které se spolu s křídlem zalamují a navazují na jižní první část křídla. Tato část je pětiosá. V přízemí v první ose jsou prosklené dveře, ke kterým vede malé pískovcové schodiště. Dveře jsou dělené na několik prosklených tabulek. Nad dveřmi začíná slepá arkáda. V desáté, dvanácté a třinácté ose jsou trojdílná okna, v jedenácté jsou prosklené novodobé dveře.

V prvním patře je pět oken v profilované šambráně s nadokenní přímou římsou. Okna jsou čtyřtabulková.

Zalomená boční část křídla se shoduje v řadě architektonických prvků u předchozí popsané části. Tato část je pětiosá. V přízemí jsou čtyři arkádová okna shodná s okny v předchozí části. V páté ose jsou novodobé dveře.

V prvním patře jsou čtyři okna, shodná s okny v předchozí části. Pátá osa je nevyplněna.

2.2.4 Severní křídlo – dvorní průčelí

Při popisu dvorního průčelí severního křídla bylo, kromě vlastního popisu z průzkumu památky, použito informací z evidenčního listu nemovité památky.⁹²

Severní křídlo [25] je dělené na tři části, přičemž postranní dvě jsou si podobné a působí navzájem zrcadlově obrácené. Prostřední část je prosklená.

Osa zcela vlevo je stylově velmi podobná poslední ose vedlejší části západního křídla. V přízemí je nízký sokl a nad ním jedno dvoudílné okno. Mezipatrová římsa je shodná s římsou na západním křídle. V prvním patře je okno v profilované šambráně a s přímou nadpražní římsou. Hlavní římsa je shodná s římsou západního křídla.

Následuje jednoosý převýšený rizalit se stejnými římsami, jako v předchozí ose. Přízemí je bez soklu, se třemi okny a jedněmi dveřmi. Okna jsou novodobá a s mřížemi. Nade dveřmi je zalamovaná římsa.

První patro je dělené čtyřmi lisenami. Dvě jsou na nároží rizalitu a dvě uprostřed a mezi nimi je okno. Okno je čtyřtabulkové a má zdobenou parapetní výplň ornamentálními motivy. Postranní liseny vybíhají až k hlavní římsě, ale nad oknem jsou přerušeny volutovými konzolami zdobené maskarony. Konzoly nesou segmentovou římsu, v níž jsou přírodní motivy a uprostřed hlava ženy. Po stranách okna jsou vpadlé kruhy a nad oknem tři obdélné rámce s vykrojenými rohy. Hlavní římsa je zdobená ornamentálním vlysem.

Prostřední část křídla je prosklená a slouží jako zimní zahrada. Konstrukce zahrady je usazená na kamenný profilovaný sokl. V samém středu jsou železné prosklené dveře, ke kterým vede nízké pískovcové schodiště se sedmi stupni. Zábradlí je plné, členěné, zakončené římsou a pilířky, na kterých jsou čtyři kamenné vázy [26]. Vázy jsou kruhové, profilované a zdobené třemi plastickými maskarony.

Vedle zimní zahrady je převýšený rizalit, zrcadlově obrácený k rizalitu z druhé strany zimní zahrady. Shodná jsou okna v prvním a patře všechny římsy. Nepatrně se liší jen

---

⁹² Ibidem nepag.

přízemí. Jsou zde tři dvě okna a jedny dveře v prostřední části. Okna i dveře jsou lemované zalamovanou římsou.

Vedle převýšeného rizalitu je, jako na druhé straně, jednoosá část. V přízemí vpravo jsou novodobé dveře s ostěním. Okno v prvním patře je půlené s přímou nadokenní římsou. Podstřešní římsa je bez zdobení. Římsy jsou stejné jako na rizalitu.

2.3 Nádvoří zámku

Uprostřed nádvoří [27] je žulová kašna ve tvaru kvadrilobu. Kašna [28] má profilovaný horní okraj, který je sestavený z kamenných dílů. Uprostřed kašny stojí v podobě kovové tyče s plochým talířem vodní chrlič. Kašna je obehnaná záhonem a nízkým kovovým plotem.

Záhony s keři a květinami jsou rozmístěné téměř pod všemi zámeckými okny a v severozápadním rohu se nachází na podstavci bronzová plastika dívky v téměř životní velikosti. Postava je nakročená levou nohou, má pokrčenou pravou ruku a levou volně podél těla. Hlavu má skloněnou na levou stranu a oděna je ve splývavých šatech. Socha pochází z 20. století, jejím autorem sochy je K. Vogel.⁹³

2.4 Interiér zámku

Kapitola podrobně popisuje a rozebírá všechna zámecká podlaží. Popis začíná východním křídlem a pokračuje dále navazujícími křídly. Nejprve jsou rozebrány sklepy, poté první patro, druhé patro a na závěr půda.

Půdorys zámku má poměrně složité schéma užitných prostorů. Z dispozičních důvodů je přízemí dělené na prostorové jednotky a popis vychází z tohoto dělení. V prvním patře je rozložení užitných ploch jiné než v přízemí, proto popis postupuje po jednotlivých místnostech. Popis druhého patra bude znovu vycházet z prostorových jednotek.

Jednotlivé místnosti a chodby jsou očíslované. V textu budou místnosti pro přehlednost značené kombinací písmene (popisující vertikální úroveň) a čísla (určující pořadí místnosti, počínaje SZ rohem a dále proti směru hodinových ručiček), nebo číslem patra následovaném číslem místnosti. Například S02 značí druhou sklepní místnost, P03 třetí místnost v přízemí, číslo 103 třetí místnost v prvním patře apod. Toto označení je použito i na půdorysech v obrazové příloze.

---

⁹³ Ladislav SVOBODA: Doplnkový list kulturní památky, in: archiv NPÚ v Telči, Telč 1989.

Bakalářská práce se soustředí především na hodnotné části zámku. Proto jsou, v číslování a v popisech, vynechané některé užitné plochy, mezi které patří např. nově vzniklé menší místnosti a chodby.

Interiér zámku se dochoval ve velmi dobrém stavu. Zásahu na tom jistě měla škola, která budovu ještě do nedávné doby spravovala a udržovala v dobrém a funkčním stavu. I přesto se ale v zámku nezachovalo žádné původní vybavení. Výjimku tvoří pouze Rytířský sál s dochovanými krby a knihovnou.

V místnostech v přízemí se dochovaly stropní klenby a u místností v prvním patře stropní štuková výzdoba a ozdobné kování dveří a oken.

Při popisu byly použity informace z evidenčního listu nemovité památky⁹⁴ a především z vlastního průzkumu stavby. Informace se prolínají a často jde pouze o vlastní popis, proto nebudou jednotlivé popisy odkázány a odkaz na evidenční list bude vždy zmíněn pouze v úvodu kapitoly.

2.4.1 Sklepy a přízemí zámku

Při popisu přízemí zámku bylo, kromě vlastního popisu z průzkumu památky, použito informací z evidenčního listu nemovité památky.⁹⁵

V popisu interiéru nejsou doslovně zmíněná a popsána okna a dveře (oknům se však podrobně věnují kapitoly s popisy vnějších i dvorních průčelí). Důvodem je jejich vzájemná podobnost a vysoký počet, který by tak zastínil popis hodnotnějších částí užitných ploch. V úvodu každé kapitoly bude větná zmínka, jakou mají okna i dveře v následující popisované části podobu. K dispozici jsou také plány v příloze, které odpovídají aktuální situaci a kde jsou okna i dveře zakreslena.

Vstupní západní křídlo zámku patří k nejzachovalejší a nejhodnotnější části světelského zámku. Dochovala se místnost nazývaná Rytířský sál s původním vybavením, knihovnou a krby, spolu s ní také výzdoba na chodbách v prvním patře.

Přízemí zámku je v dobrém a zachovalém stavu, přesto ne v původním a historicky tolik zajímavém. Veškeré prostory jsou novodobě bíle omítnuty, v řadě z nich jsou viditelné novodobě natažené elektrické kabely a rozvody vody, nové obklady zdí a stropní světla. Jsou zde nově probourané průchody a dveře. Ve své původní podobě se v přízemí představí pouze klenuté stropy a výzdoba na schodišti.

---

⁹⁴ SVOBODA (pozn. 83) nepag.

⁹⁵ Ibidem nepag.

Západní křídlo je jako jediné **podsklepené**. Podsklepená je pouze severní část křídla a to pěti sklepními místnostmi, které mají na svých vnějších stranách obíhající sokl, sahající až do poloviny výšky stropu. Vstupy do konstrukčně oddělených sklepů jsou dva, oba z chodby sousedící s hlavní chodbou při nádvoří.

První sklep je složen ze tří obdélných, velikostně odlišných prostor, přičemž ta první je příčně rozdělena na dva menší prostory. Místnost č. S01 je uzavřená valenou segmentovou klenbou. V této místnosti jsou dva vchody do dalších sklepních prostorů.

Vedlejší místnost č. S02 [29] je uzavřená křížovou klenbou. V jižní stěně je segmentově zaklenutá nika a v západní – taktéž segmentově zaklenuté – větrací okno směřující do zahrady. Místnost č. S03 [30] je rovněž přístupná z první místnosti. První polovina této místnosti je zaklenutá valenou klenbou, druhá pak křížovou.

Poslední a také největší místnost tohoto sklepa, místnost č. S04 [31], je zaklenutá valenou segmentovou klenbou.

Do druhé části sklepů se sestupuje po vřetenovém schodišti. Severní část místnosti č. S05 [32] je rovněž obehnaná soklem, stejným jako u předchozích sklepních místností. V čele klenby je malé obdélné větrací okénko směřující ven do ulice. Druhá místnost č. S06 je podstatně menší než předchozí a zaklenutá valenou klenbou. V současné době je tato sklepní místnost zčásti zatopená.

V samém středu západního křídla se nachází výše zmíněný **průjezd** (značený písmenem A), s křížově klenutou arkádovou předsíní. V průjezdu je půlkruhově zaklenutý portál s profilovanými patkami, náběžními římsami a klenákem se zdobnou kartuší. Průjezd má vysoký bosovaný sokl, zakončený profilovanou římsou. Ta část průjezdu, která je blíže vnější straně zámku, je ukončena rovným kazetovým stropem, druhá část valenou klenbou se styčnými výsečemi. Pod třemi výsečemi jsou slepé vykrajované rámce se segmentovou římsou s růžemi a pod čtvrtou výsečí je umístěný portál s ušima. Pod další dvojicí výsečí jsou půlkruhové niky.

Stěny průjezdu uzavírají dřevěná vrata s profilovanými vykrajovanými rámy a s motivem dvou ryb a císařské koruny.

V **přízemí** zámku je většina dveří novodobá, nezdobená a s kovovými zárubněmi. Okna jsou z větší části novodobá a dvoukřídlá. Okna směrem na nádvoří jsou dělená mnohatabulkovým prosklením. Na podlaze jsou položeny mozaikové dlaždice či lino.

V západním křídle je sedm prostorových jednotek a v každé z nich se nachází několik místností. Jedná se o místnosti jak původní, tak i nově vzniklé oddělením příčkou. Užitná plocha přízemí sestává především z provozních a komunikačních ploch.

V první jednotce (od severu) jsou dvě místnosti (č. P01 a P02), obě zaklenuté valenou klenbou s dvěma dvojicemi výsečí [33]. Druhá jednotka (č. P03–P05) snad původně byla jedním velikým prostorem se čtveřicí křížových kleneb spočívajících na střední pilíř. Prostor je nyní zčásti rozdělený příčkami a ve vzniklých třech místnostech byl vytvořen snížený podhled. Zbývající čtvrtý prostor zastupují chodby a schodiště do prvního patra. Na východní straně je segmentově klenutá chodbička s točitým schodištěm vedoucím do sklepních prostor.

Třetí jednotka sestává ze dvou místností (č. P06 a P07), schodiště a chodby. V jihovýchodní části je vstupní hala (č. P08) zaklenutá křížovou klenbou [34]. Svorník je zdobený rozetou s vavřínovými věnci a novodobým lustrem. Pod klenbou je profilovaná náběžní římsa. Klenba usedá na tři koutové polopilíře s nikou. Nika je úzká, bez výplně a v horní části jsou místo konchy štukové pozlacené volutové konzoly a listoví. Na západní a jižní straně jsou zalamované segmentové tympanony s volutovou konzolou a listovím. Nad klenbou do vstupní haly je pod římsou volutová konzola. V severovýchodní části je vřetenové schodiště a na východní je hlavní schodiště (č. P09) do prvního patra, přístupné z hlavní chodby. Prostor pod schodištěm je přístupný stlačeným klenebním obloukem.

Hlavní chodba při nádvoří č. P10 [35] je po celé délce zaklenutá křížovou klenbou, která dosedá na pilastry s římsovými hlavicemi.

Většina užitných ploch této poloviny křídla byla v 50. letech upravena k potřebám školy, z řady místností se staly učebny pro žáky.

Čtvrtou jednotku tvoří průjezd na nádvoří zámku (výše popsáný). V páté jednotce jsou dvě místnosti (č. P11, P12), opět uzavřené valenou klenbou a se třemi dvojicemi výsečí s hřebínky na hranách. Místnost č. P 12 má vykrojené jihozápadní nároží. V šesté jednotce (č. P13 a č. P14) jsou dvě valeně klenuté místnosti s trojbokými výsečemi. Na jihovýchodě je nepravidelné schodiště, původně se světlíkem.

Sedmá jednotka sestává z místnosti (č. P15) a vedlejší chodby při hlavní chodbě. Vedle chodby je malé schodiště vedoucí do prvního patra.

Jižní polovina západního křídla byla upravena na učebny a dílny školy.

Stejně jako severní část, i jižní má při nádvoří hlavní chodbu. Chodba (č. P16) je po celé délce zaklenutá křížovou klenbou [36], která dosedá na pilastry s římsovými hlavicemi. Chodba se stejnými klenbami (liší se pouze svou výškou) se objevuje ještě u jižního a východního křídla. Pilastry, na které je klenba snesena, se opakují.

Přízemí jižního křídla je dělené na jedenáct prostorových jednotek. V první jednotce, která je na jihozápadním nároží, je jedna místnost s příčnou valenou klenbou (č. P17). Druhá, třetí, čtvrtá, devátá a zčásti desátá jednotka má při nádvoří zaklenutou chodbu. Klenba je křížová a je snesená na hladké pilastry s římsovou hlavicí.

Ve druhé jednotce je také jedna místnost klenutá valenou klenbou (č. P18). Na severu je místnost netradičně vytvarovaná do tvaru chóru. Ve třetí jednotce je místnost (č. P19) se sníženým podhledem. Ve čtvrté jednotce je jedna větší místnost (č. P20) a dvě menší, snad dodatečně vybudované. Ve větší místnosti je snížený podhled. Na úrovni třetí a čtvrté jednotky je při nádvoří chodba (č. P21) stejná, jako u předchozího křídla [37]. Pátou jednotku zastupuje dvouramenné schodiště (č. P22). Nad rameny schodiště se klene stoupavá valená klenba a nad podestami klenba křížová [38]. Stěny schodiště jsou reliéfní se sgrafitovým a kobercovým geometrickým dekorem [39].

Šestou jednotku představuje jedna místnost (č. P23), rozdělená na čtyři křížově klenuté části snesené na střední pilíř. Křížové klenby s hřebínky jsou na stranách oddělené pasy a svedené na střední pilíř a přízední polopilíře s prostou hlavicí a s okosenými hranami. Sedmou jednotku tvoří jedna velká místnost (č. P24) s valenou klenbou a s dvěma dvojicemi širokých trojbokých výsečí a s malými hřebínky na hranách. Osmou jednotku představuje úzká podlouhlá místnost (č. P25), dnes sloužící jako toalety. Od osmé jednotky začíná při nádvoří chodba (č. P31), která pokračuje až do východního křídla. Strop chodby je klenutý křížovou klenbou, která je snesena na pilastry mezi okny [40].

Devátou jednotku tvoří tři velké místnosti (č. P26–P28) a jedna malá, a všechny jsou oddělené příčkami. Ve větších místnostech je valená klenba s trojbokými výsečemi, v menší snížený podhled. Desátá jednotka sestává z jediné místnosti (č. P29) s valenou klenbou a trojbokými výsečemi. V jedenácté jednotce je také jedna místnost (č. P30) s valenou klenbou.

Prostory jižního křídla dnes slouží jako provozní místnosti zámku.

Východní křídlo obsahuje historicky nejstarší část zámku. **Přízemí východního křídla** bylo v minulých letech upraveno na funkční prostory pro potřeby školy. V přízemí se nachází osm prostorových jednotek odlišných tvarů a rozměrů, a většina z nich má stropní klenbu.

První jednotku (od jihu) představuje velká místnost (č. P32) zaklenutá valenou klenbou. Vedlejší místnost (č. P33) má rovněž valenou klenbu a v této místnosti jsou v jihozápadním rohu dva komíny. Mezi druhou a třetí jednotkou jsou další dva komíny. Ve

třetí jednotce je dvouramenné schodiště (č. 34). Stěny schodiště jsou zdobeny nehlubokými geometrickými motivy různých tvarů, je neklenuté se sníženými podhledy. Chodba a schodiště jsou přístupné z nádvoří.

Vedle schodiště jsou ve čtvrté jednotce dvě místnosti (č. P35, P36) se sníženými podhledy. K místnosti č. 36 náleží skrze jižní stěnu přístupná menší místnost.

Vedlejší pátou jednotku představuje **průjezd** (značený B) na nádvoří. Průjezd má nízký hrubý sokl a bosované stěny, které jsou ukončené římsou s ornamentálním vlysem. Je zaklenutý segmentovou klenbou s mělkým ornamentálním kazetováním. Na východní straně je úsek s kazetováním dřevěným.

Šestá až osmá jednotka byla v nedávné době upravena a bylo zde zřízeno muzeum. V šesté jednotce je jedna veliká místnost (č. P37) s valenou klenbou s trojbokými výsečemi a s výraznými hřebínky na hranách. V sedmé jednotce jsou dvě malé místnosti (č. P38, P39) a jedna chodba uprostřed. Zaklenutí těchto prostor je znovu valenou klenbou.

V osmé jednotce jsou tři malé místnosti (č. P40–P42) rozmanitých tvarů, dvě jsou zaklenuty valenou klenbou. Z místnosti č. P41 vede schodiště do prvního patra. Schodiště má balustrádové zábradlí z kamene.

Kromě kleneb se v místnostech nedochovaly žádné architektonicky zajímavé prvky nebo snad interiérová výzdoba. Neexistují ani žádné podklady o rozsahu zámecké výzdoby světelského zámku a nebyly provedeny ani odborné analýzy stavby, jež by dekorace v přízemních prostorách stavby potvrdily.

Na severní část východního křídla navazuje **severní křídlo**. To je z větší části tvořené skleníkem, který svou výškou sahá přes dvě patra.

Ve východní části křídla je pět menších místností (č. P43–P47) s plackovou klenbou a s půlkruhovými pasy. Z místnosti č. P45 vedou schůdky do zimní zahrady (č. P48). Schodiště je ale uzavřené a neprůchozí.

Zimní zahrada [41] má stále stejný účel, jako v minulosti, nalezneme zde bohatou květenu i vzrostlé stromy. V samém středu zahrady, naproti vstupu, je vodní bazén, který je na jihu ohraničen profilovaným pískovcovým okrajem půloválného půdorysu. Nad severní polovinou bazénu se zvedá grotta sestavená z velkého kamení. Grotta je průchozí po betonovém mostku, který je přístupný z bočních stran krátkými chodbičkami. [42]

Jižní stěna skleníku je celá prosklená. Na západní straně zahrady je umístěný arkýř na čtyřech profilovaných krakorcích a na nároží členěný pilastry s římsou. V severozápadním

koutě je umístěné jednoramenné schodiště. Severní stěna skleníku je členěna půlkruhovými slepými arkádami, které jsou zespodu podchyceny jednoduchými konzolami. Na konzolách jsou přichycena kovová žebra nesoucí prosklenou střechu a jižní stěnu.

Na východní stěně je balkon a schodiště, jenž se zčásti vine kolem sloupu, zábradlí je kovové, s ozdobnými prvky.

Západní část skleníku je klenuta převážně valeně, jen zčásti je kryta sníženými podhledy.

Na skleník navazuje poslední část severního křídla. Je zde šest menších místností různých tvarů. Místnosti č. P49 a P51 jsou zaklenuté valenou klenbou [43], v místnosti č. P50 a č. P52 jsou snížené podhledy. Snížené podhledy jsou i v ostatních místnostech č. P53 a č. P54. Z místnosti č. P54 vede schodiště do prvního patra.

2.4.2 První patro zámku

Při popisu prvního patra zámku bylo, kromě vlastního popisu z průzkumu památky, použito informací z evidenčního listu nemovité památky.⁹⁶

V prvním patře západního křídla se dochovala štuková výzdoba z počátku 19. století. Štukem jsou zdobené stěny i stropy chodby a stropy v místnostech. Stropy místností jsou plochostropé s ornamentálními rámy nebo zrcadly. Štuky jsou bílé, tedy v barvě omítky, nebo zlacené. Štuková výzdoba je v každé místnosti zcela jedinečná a žádný ze vzorů se v zámku neopakuje.

V prvním patře se také dochovaly původní zárubně a také tvarované obklady okenních špalet. V západní a jižní části křídla jsou dochované masivní dřevěné dveře – intarzované nebo zdobené řezbou. Okna jsou dvoukřídlá, čtyřtabulková. V každé místnosti je pod stropem zavěšený lustr – zpravidla novodobý, imitující dobový vzhled svítidel. V místnostech v prvním patře je na podlaze lino nebo položený koberec. Podlaha je na chodbách pokryta mozaikovou dlažbou s ornamentálními motivy.

Užitná plocha prvního patra se místy velmi liší od přízemí. Jiné je rozmístění místností a jejich počet.

V místnosti č. 101 [44] je pod fabionovým stropem nástrovní štuková římsa s vlysem, ve které je esovitý pletenec. Strop je dále zdoben dvěma zdobnými římsami, kdy vnitřní je zdobena vejcovcem a akantovými listy a vnější je bez zdobení. Uprostřed stropu je

---

⁹⁶ Ibidem nepag.

v profilovaném kruhu rozeta a z ní vychází lustr. Z této místnosti vedou dveře na půlkruhový balkon. Vedlejší místnost č. 102 [45] má fabion s římsami. Horní římsa je zdobená rostlinným motivem a dolní perlovcem. Uprostřed stropu je listová rozeta lemovaná římsou a věncem z dubových listů [46]. Z rozety vychází lustr. Mezi fabionovou římsou a listovou rozetou je veliké kruhové zrcadlo zdobené malými konzolami a květinami. Na delší ose stropu jsou dva menší kruhy s kyticemi růží. Po stranách jsou rozviliny.

V místnosti č. 103 [47] je znovu fabion lemovaný římsami. Uprostřed stropu je vykrojený obdélný rámec s geometrickými motivy a perlovcem. Ve vykrojených rozích jsou zdobné konzoly a mezi nimi pás s rozvilinami. Na samém středu stropu je rozeta, ze které vystupuje lustr.

Nepravidelně tvarovaná místnost č. 104 je rozdělena příčkou na dva menší prostory [48]. Na stropě jsou dva odlišné štukové obrazce s profilovaným fabionem. Ve větší místnosti je vykrajované nástropní zrcadlo s drobnými římsovými konzolami a s akantovými listy. Uprostřed je rozeta s lustrem. Druhá část stropu je zdobená kruhovým obrazcem ve čtvercovém profilovaném rámci s rozetou a lustrem uprostřed. V této místnosti jsou dochované původní dřevěné dveře s vpadlými rámci a původními zdobenými klikami [49].

Strop předsíně č. 107 [50] je dělený třemi obdélnými orámovanými poli. Uprostřed každého pole je štuková rozeta a kolem rámu malé listové konzoly. V rozích předsíně jsou pod každým rámem a kolem dveří polopilíře se zdobenými hlavicemi. Mezi hlavicemi je vlys s rozetami a rozvilinami a ve výšce patek polopilířů probíhá profilovaný sokl.

Z předsíně vede schodiště do přízemí, které je rovněž zdobené štukovými motivy. Pod stropem je profilovaná římsa, na stěnách jsou pilastry s jednoduchými hlavicemi a s vejcovcem. Mezi hlavicemi pilastrů jsou rozvilinové pásy s rozetami a ploché rámce s plastickými ovocnými závěsy a se stuhou [51].

V místnosti č. 105 [52] je na stropě tvarované zrcadlo. Fabion je zdobený římsami s geometrickými motivy a vejcovcem. Římsa kolem zrcadla je zdobená listovým ornamentem a při koutech je doplněná koutovými rámy s rozvilinami. Uprostřed zrcadla je rozeta v dubovém věnci a z ní vychází lustr.

Vedlejší menší místnost č. 106 je bez jakéhokoliv zdobení.

Hlavní chodba při nádvoří (č. 108) má podstropní profilovanou římsu s květinovými motivy. Štuková dekorace na chodbě je kombinací bílé a vínové barvy. Na západních stěnách chodby jsou vykrajované rámce.

Rytířský sál (č. 110) má nejbohatší štukovou výzdobu na zámku. Vstupní předsíň (č. 109) před sálem má bohatou profilovanou podstropní římsu doplněnou perlovcem [53]. Na stropě je rámeček s ušima, zdobený perlovcem a vejcovcem. Nahoře na stěnách je pás s vpadlými rámci a s malovanými erby [54], pod ním obíhající římsa s listovcem. Římsa navazuje na zdobené naddvešní římsy se šambránami a s ušima a navíc přizdobené vejcovci a listovci. Po stranách dveřních otvorů jsou vpadlé rámce s vykrajovanými rohy.

Strop Rytířského sálu [55–58] je zdobený obdélným štukovým zrcadlem se zevnitř zaoblenými rohy a s malým rohovým vykrojením. Zrcadlo je tvořené několika odstupňovanými římsami, jež jsou zdobené perlovcem, listovcem, vejcovcem a esovitým pletencem. Kolem zrcadla jsou obdélníky s okosenými rohy a rohové doplňkové obrazce, vytvořené římsou s listovcem. Uvnitř obrazců jsou rozviliny. Vysoký fabion je v rozích doplněn bohatými rozvilinami. Mezi stropním zrcadlem a fabionem je římsa s rostlinným ornamentem a s perlovcem. Pod fabionem obíhá ornamentální římsa s volutovými konzolami, které jsou ze spodu ozdobené listovím. O něco níže je pruh s vpadlými obdélnými rámci s vykrojenými rohy a v nich jsou malované rodové erby. Dochovaný je i zdobný rozměrný křišťálový lustr.

Uprostřed východní stěny sálu jsou vstupní dveře vsazené do profilovaného portálu s ušima, vyrobeného z šedého umělého mramoru. Dveře jsou dřevěné, dekorované bohatým reliéfem. Stejně jsou i ostatní dveře vedoucí ze sálu.

Nad vstupem visí obraz v rozvilinovém rámu s namalovanou hradbou a věžovou branou. Jde o stylizované vyobrazení znaku města Světlá nad Sázavou. V horní části je obraz dozdobený korunou a listovím a v dolní části, vedle obrazu, jsou na konzolkách krátké úseky římsy a na nich voluty. Vedle portálu jsou veliké, zdobené knihovní skříně. Zčásti jsou prosklené, probíhá nad nimi profilovaná římsa a nad ní je pětice obrazů s tématem žánrové krajiny. Malby jsou vsazené do rámců s ušima.

Na severní a jižní stěně sálu je vždy uprostřed nízký krb z černého mramoru [59]. Otvor je obložený měděným rámcem se zakulacenými kouty, horní římsa je půdorysně zalamovaná a po stranách nesená konzolami. Nad každým krbem je obraz ve štukovém rámu s ušima, ve kterém je namalovaný věnec v žánrové krajině. Obrazy z horní části doplňuje segmentový tympanon na listových konzolkách a v něm kartuše a rozviliny. Po obou stranách krbů jsou dveře s portálem, který je stejně zdobený, jako u vstupních dveří. Nade dveřmi jsou žánrové obrazy s dívčími portréty.

V západní stěně sálu jsou dvojce špaletová okna a jedny dveře uprostřed – vše s dřevěným obložením, rámované šambránami s ušima, z umělého mramoru. Nad okny jsou

umístěné segmentové tympanony vyplněné rozvilinami. Mezi okny a dveřmi stojí skříňe a nad nimi krátké římsy na dvou konzolách, nesoucí dvojici obrazů s žánrovou krajinou.

Dveřmi se vstupuje na balkon na hlavním průčelí zámku.

Vedle Rytířského sálu pokračuje hlavní chodba (č. 111) při nádvoří [60]. Je zdobená stejně, jako v první polovině křídla. [61]

V místnosti č. 112 [62] je stropní zrcadlo, které má na všech stranách půlkruhové vykrojení vyplněné rozvilinami. Zrcadlo tvoří profilovaná římsa s perlovcem a vejcovcem, na středu je rozeta v profilovaném rámcí. Podstropní římsa je zdobená listovými konzolami a zubořezem. Ve středu zrcadla je rozeta a z ní vychází lustr. V této místnosti jsou okna vsazená do hlubokých nik, jejíž stěny jsou zdobené dřevěnými reliéfními deskami. [63]

Vedlejší místnost (č. 113) [64] je nepravidelně rozdělená dřevěnou příčkou. Na stropě je obdélný rámeček s vykrojenými rohy a zdobený perlovcem. Uprostřed místnosti je rozeta, z ní vystupuje lustr.

Z hlavní chodby vede menší chodbička (č. 115) do místnosti č. 114 [65]. Z chodbičky vede schodiště na půdu. Místnost č. 114 [66] je znovu bohatě zdobená nástropní štukovou výzdobou. Zrcadlo má tvar podlouhlého listového rámečku s vykrojenými oválnými rohy, uprostřed kvadrilob a v něm rozeta a lustr. Kolem zrcadla jsou menší obrazce s ozdobným listovcem a vejcovcem, na rozích s rozvilinami. Vysoká podstropní římsa je zdobená perlovcem.

Nárožní místnost č. 116 nemá stropní výzdobu, pouze pod stropem a po jeho okrajích je bohaté ořímsování s ornamentikou.

Místnosti východního křídla byly v minulých letech proměněny na učebny. Stěny jsou obloženy umakartovými deskami, v rozích místností jsou obklady a umyvadlo. V některých místnostech jsou novodobé lustry nebo zářivky na stěnách (na stěnách patrně proto, aby nebyly poničeny stropní štuky).

První patro jižního křídla je, podobně jako západní, bohatě zdobené stropními štuky. Prostory užitné plochy v tomto křídle odpovídají přízemí.

V jižním křídle je znovu hlavní chodba při nádvoří a pokračuje až k východnímu křídlu, kde je ukončena schodištěm.

Řada místností byla určena pro potřeby školy, sídlilo zde vedení školy a nebo tu byly zřízeny učebny a ateliéry pro žactvo.

Chodba (č. 120) při místnostech č. 117–119 je klenutá valeně se čtyřmi dvojicemi styčných výsečí [67–69]. Na stěnách je klenba lemována přetínavou profilovanou lištou. Na stěnách, okenních špaletách a výsečích je geometrický malovaný sgrafitový vzor, doplněný

v lunetách jižní stěny kruhovými medailony s malovanými erby. V jižní stěně chodby je umístěný jednoduchý krb, který je zavřený dvířky a ukončený mramorovou deskou.

Z chodby vedou troje dveře do třech místností. Na chodbě a v místnostech jsou původní dveře vyplněné intarzovanými vzory s různými výjevy. Zobrazena je architektura a dějové scény s postavami. Kliky u dveří jsou ovšem již novodobé. Ve všech místnostech jsou lustry.

Okna v chodbě jsou vsazena do půlkruhových nik. Na západní stěně chodby jsou dveře s oválným prosklením a na východě naopak plné. Oboje dveře jsou rovněž původní, intarzované.

Místnost č. 117 [70–73] je zaklenutá valenou klenbou s třemi dvojicemi výsečí. Výseče jsou svedeny na obdélné reliéfní konzoly, podobné hlavicí pilastrů. Konzola je zdobena akantovými listy a ukončena římsou. V rozích místnosti jsou výseče ukončeny úzkou, protáhlou, koutovou konzolou. Nade dveřmi ve východní stěně je vysoká nadedvevní římsa zdobena listovým a geometrickými motivy. Kolem dveří obíhá listový provazec.

Výseče a části konzol a nadedvevních říms jsou zlacené.

Vedlejší místnost č. 118 [74–78] je zaklenutá neckovou klenbou s výsečemi. Jde o tři trojice výsečí, z nichž dvě dvojice jsou koutové. Ve dvou středových výsečích jsou namalované erby. Na hranách výsečí jsou profilovaná žebra a výseče jsou ukončeny římsovými konzolami, obdobně jako v předchozí místnosti. Stejně zdobené jsou i veškeré dveře v místnosti.

Další místností je č. 119 [79–82], stejně zdobená jako místnost předchozí.

Místnosti v nejzápadnější části jižního křídla sloužily jako sídlo ředitelství školy a také jako sborovna pro učitele. I tyto místnosti mají podlahu pokrytou linem, v jednom rohu jsou obklady a umyvadlo a na stěnách zářivky. Místnosti se dochovaly ve velmi dobrém stavu.

Schodiště (č. 121) [83, 84] v páté jednotce je stejné jako v přízemí, kde začíná. Podesta v prvním patře je zaklenutá křížovou klenbou. Vstupy do jednotlivých částí chodeb jsou segmentové, s profilovanými portály.

V šesté jednotce pokračuje hlavní chodba (č. 122) [85], zdobená mělkými nástěnnými a nástropními geometrickými motivy, tentokrát v okrové barvě. Pod stropem obíhá římsa s listovým provazcem. Počínaje touto částí jsou místnosti zdobené jednoduššími štukovými rámci. U většiny z nich chybí barevné řešení.

I v této chodbě jsou troje dochované dveře, intarzované a vykládané jako v chodbě č. 120 [86].

Místnost č. 123 má na stropě profilovaná nepravidelný pravouhlý rámeček [87, 88]. Vedlejší místnost č. 124 je zdobená profilovaným kruhovým vzorem [89–93].

Chodba se v této části zdvihá a je narušena schodištěm s deseti stupni. I tato část chodby je bohatě zdobená ornamentálními motivy v okrové barvě. Okna jsou v segmentových nikách, doplněné římsami (snad určenými na sochu) na každé straně. Na chodbách je zčásti vytvořená mozaiková dlažba.

Následující místnost (č. 125) je zaklenutá valenou klenbou s dvojicí širokých styčných výsečí [94, 95].

Místnost č. 126 je bez zdobení. Dnes jsou zde toalety. Vedlejší místnost (č. 128) je vymalovaná oranžově a na stropě zdobená obdélným rámcem s vykrojenými rohy [96]. Další místnost (č. 129) [97] je vymalovaná světle růžovou barvou a na stropě je oválný ornament, v prostřední části s vystouplými pravoúhlými tvary.

Chodba při nádvoří (č. 127) je neklenutá, okna jsou vsazeny do jednoduchých arkád. Vstup zajišťují zdobené vykládané dveře. [98, 99].

Veliká místnost č. 130 [100] je vymalovaná jako místnost předchozí a na stropě je obdélný rámeček s vykrojenými rohy. Následující místnost (č. 131) je zelená s třemi kruhovými nástropními obrazci. Krajiní kruhy jsou výrazně menší, než dominantní střední [101].

Poslední místnost jižního křídla je na stropě zdobená třemi obdélnými ornamenty s vykrojenými rohy. Prostřední rámeček je opět největší.

Místnost č. 132 má na stropě čtvercové rámy s vykousnutými zaoblenými rohy, které jsou v severozápadním rohu narušeny vystupujícím komínem [102].

První patro východního křídla se svou nástropní výzdobou tolik neliší od předchozích křídel. I tato část zámku byla v minulých letech upravena pro potřeby školy. Čistota místností byla narušena umakartovým obkladem, zářivkami či nově zbudovanými prostory.

V prvním patře se nachází dvanáct místností a jedno dvojramenné schodiště pokračující do druhého patra.

V jižní části křídla je pravděpodobně nově vzniklý trojtrakt. Ten tvoří chodba, dvě malé místnosti a vedle nich dvě větší. Místnosti č. 133 a č. 135 vznikly v nedávných letech pro potřeby školy a nenachází se tu žádná štuková výzdoba. Místností č. 135 prochází tři komíny.

Ve vedlejší větší místnosti č. 134 je strop zdobený štukovým kruhovým geometrickým motivem, který je na severní a jižní straně ukončen dvěma menšími kruhy [103]. Místnost je vymalovaná světle oranžovou barvou. Druhá místnost č. 136 má na stropě obdélný rámeček s půlkruhově vybranými rohy [104]. Na stěnách místnosti jsou tapety. Z obou místností vedou dveře na balkon, který se rozkládá po celé jejich délce.

Následující jednotku křídla představuje dvojramenné schodiště (č. 137) s vysokým dřevěným obkladem. Nad obkladem jsou mělké geometrické motivy v béžových tónech. Podesta schodiště v prvním patře je zaklenuta křížovou hřebínkovou klenbou [105, 106].

Za schodištěm, ve východní části se nachází ještě jedna menší místnost (č. 138) se vstupem na balkon navazující na předchozí. Strop místnosti je zdobený štukovým kvadrilobem, zasazeným do čtverce. Stěny i strop místnosti mají tmavě růžové barevné provedení [107].

Z chodby se vstupuje do dlouhé místnosti č. 140 [108]. Tento sál je obdélného půdorysu a s fabionem lemovaným profilovanou římsou. Na stropě jsou tři kvadrilobické obrazce prostřídáné dvěma kruhovými a doplněné diagonálami a společným obdélným rámcem. Ornamenty jsou vytvořené z profilované římsy s rozvinutým dubovým věncem. Uprostřed kvadrilobů jsou konzoly a v půlkruhových částech kvadrilobů jsou reliéfní vázy s rozvilinami. Na stropě jsou dva lustry.

Štuková výzdoba je také nad okny místnosti, kde jsou dvě rozviliny zasazené do akantových listů. Jednoduché štukové geometrické motivy jsou také na ostění oken, která jsou zakončena půlkruhově.

Dekoratивní rámce na stropě a u oken jsou provedeny v bílé barvě, jejich okolí je vymalované oranžově. I tento zdobený sál byl v minulých letech upraven pro potřeby školy. Jsou tu jedny původní dřevěné dvoukřídlé dveře s obdélnými rámci.

Mezi tento velký sál a vedlejší místnosti byla v minulých letech vybudována chodba (č. 141), která navazuje na úsek chodby v severní části křídla. Její zbudování výrazně poničilo stropní štuky a tři místnosti tak přišly o asi pětinu své nástropní výzdoby [109].

První místnost vedle sálu (č. 139) má na stropě obdélný tvarovaný rámeček [110], sousední místnost č. 142 je zdobena kruhovým obrazcem v obdélném rámcu [111] a v místnosti č. 143 je na stropě štukový ornament připomínající tvar keltského kříže. Všechny tři místnosti mají také dřevěná, reliéfně zdobená ostění oken [112].

V místnosti č. 144 je na stropě dvojité kruhy vložené do čtverce [113]. Následující místnost č. 145 nemá štukovou výzdobu, ale je zaklenutá valenou klenbou s výsečí na jižní straně [114].

Poslední místnost východního křídla (č. 146) má na stropě štukový obdélný rámeček s vykrojenými rohy [115].

Křídlo je uzavřené malou místností s toaletami, ležící naproti schodišti, které vede do druhého patra. Za toaletami se nacházelo druhé schodiště vedoucí do severního křídla. Dnes je zneprístupněno a přímý průchod do severního křídla není možný.

Mimo stropní výzdobu jsou tu dochovaná také dřevěná ostění u oken. Často se opakuje reliéfní geometrický motiv střídajícího se obdélníku a čtverce.

V pravé části **severního křídla** je v **prvním patře** byt se čtyřmi pokoji, kuchyní, koupelnou a předsíní. V největší místnosti č. 147 [116–118] jsou ve východní části tři kazety lemované profilovanou římsou s vejcovcem. Krajiní, menší kazety jsou čtvercové, a uprostřed s listovou rozetou v kruhovém rámu a s perlovcem. Kazetové lišty jsou ozdobené ostruhovou konzolou.

V hlavním poli je obdélné štukové zrcadlo s ušima a uprostřed rozeta v kruhovém medailonu. Okolo pole probíhá římsa s vejcovcem a s malými listovými konzolami.

Stěny místnosti jsou dělené pilastry se zdobnou hlavicí a patkou, která je usazena na nízkém soklu. Mezi pilastrovými hlavicemi probíhá pás s rozetami a rozvilinami.

Místnost je vymalovaná v odstínech růžové barvy, některé štukové detaily jsou zlacené. Na podlaze jsou parkety a uprostřed stropu visí zdobný lustr.

Ostatní pokoje č. 148–151 jsou bez štukové výzdoby, ale naopak plně vybavené novodobým nábytkem. Byt je přístupný schodištěm ze zimní zahrady.

V levé části severního křídla jsou tři místnosti. V místnosti č. 152 je velmi bohatá a originální výzdoba [119, 120]. Vysoký fabion je zdobený pásem reliéfního ovoce převázaného stuhou a římsou doplněnou vejcovcem a perlovcem. Pod stropem obíhá pás, ve kterém jsou volutové konzoly s listovím a na nich busty s podobou ženy a s perlovcovou korunkou na hlavě. Mezi bustami jsou krátké vlysy s dekorativními slepými arkádami s listovím. Stěny místnosti jsou zdobené vpadlými obdélnými rámci s vykrojenými rohy.

Nad okny a nad nikou ve východní stěně jsou zdobné rámce s festony. Stěny niky jsou zdobené kruhovými medailony. Okno na severní straně je špaletové a vsazené do niky, jejíž stěny jsou zdobené kruhovými medailony s ovocnými závěsy a lemem z dubových listů. V horní části jsou zdobné rámce s ušima a s lemem z dubových listů.

Ve východní stěně je nika s obdélnými a obdélnými vykousnutými rámci s rostlinnými prvky. V protilehlé stěně jsou dvoje dveře v široké šambráně a se společnou nadpražní římsou. V samém středu římsy je segmentový tympanon s kartuší a rostlinnými prvky.

Ze stropu místnosti visí bohatě zdobený lustr.

Místnost č. 153 má na stropě fabion s profilovanými římsami v růžové barvě. Místnost je z větší části obložena umakartovými deskami. Druhá místnost č. 154 má na stropě kulatý profilovaný rámeček s půlkruhovými výstupky na delší straně místnosti a na stěnách jsou vpadlé

rámce s vykrojenými rohy [121]. Uprostřed kulatého rámce je rozeta s novodobým lustrem. Místnost je na některých místech vymalovaná světle hnědou barvou.

Místnosti této části severního křídla sloužily jako učebny školy. Podobně, jako jinde na zámku, i zde přibýly zářivky, umakartové obložení, radiátory nebo zde byly nově probourané dveře.

2.4.3 Druhé patro zámku

Při popisu druhého patra zámku bylo, kromě vlastního popisu z průzkumu památky, použito informací z evidenčního listu nemovité památky.⁹⁷

Druhé patro nalezneme jen v některých částech zámku.

Ve **východním křídle** nad místností č. 113 byla část půdy proměněna na dvě místnosti, které sloužily jako skladové prostory pro potřeby školy.

Jižní křídlo má jako jediné původní obytné **druhé patro** a to v rozsahu druhé až sedmé jednotky.

Do druhého patra je přístup po hlavním schodišti jižního křídla. Nachází se tu šest místností a dvě malé komory. Levá část druhého patra sloužila jako byt a druhá byla vyhrazena pro potřeby školy.

Schodiště (č. 206) včetně portálů je řešené stejně jako v přízemí a v prvním patře. Klenba je v západní části chodby a také v místě podesty, kde je valená s výsečemi. Stěny v místě podesty jsou zdobené ornamentálními motivy a stylizovanými květinami. Dekor je v oranžové barvě se zlacením. Na stropě je zdobný lustr. Chodba (č. 202) v levé polovině druhého patra je zaklenutá valenou klenbou se styčnými výsečemi. Stěny jsou zdobené mělkou geometrickou ornamentikou ve vínové barvě a s pozlacením [122].

Úzká místnost č. 201 je klenutá valeně a v zadní části ukončena křížovou klenbou [123]. Další místnost č. 203 má na stropě štukový kruhový profilovaný ornament s rovnými výstupky na dvou stranách. Místnost je zčásti vymalovaná okrovou barvou [124].

V místnosti č. 204 je na stropě napříč obdélný rámeček s půlkruhovými výstupky po stranách [125].

V místnosti č. 205 je na stropě obdélníkový rámeček s trojúhelníkovými výstupky na kratších stranách [126].

---

⁹⁷ Ibidem nepag.

V druhé polovině druhého patra je chodba (č. 207) zdobená mělkými ornamenty [127, 128]. Závěr chodby byl přestavěn na toalety s dochovanou neckovou klenbou s výsečemi. Místnost č. 208 má na stropě profilovaný obdélníkový rámeček s vykrojenými rohy a vsazenými čtverci [129], vedlejší místnost č. 209 má na stropě rámeček ve tvaru protáhlého osmiúhelníku. Místnost byla v nedávné době rozdělena příčkou a stropní štukatura se tak poničila [130, 131]. Poslední místnost č. 210 je zaklenutá valenou klenbou se třemi dvojicemi výsečí [132].

I ve druhém patře byly místnosti upraveny – jsou tu dřevěná nebo umakarová obložení, lustry a zářivky.

Z půdních prostor **východního křídla** byly v nedávných letech vybudované pokoje určené pro obývání. Vzniklo několik podkrovních místností a chodba. Podkroví mělo sloužit pro potřeby školy [133, 134].

Druhé patro východního křídla tak přišlo ve 20. století o velikou část půdních prostor s dobře dochovanou trémovou konstrukcí. Nezastavěná půda jen v jižní polovině východního křídla a pokračuje dál až do křídla jižního. Krov je vaznicový a velmi dobře zachovalý [135, 136].

Půdní prostory sloužily jako skladovací plochy školy. Je tu nashromážděna množství školních potřeb a také několik fragmentů štukové výzdoby zámku. Z jakých částí zámku přesně pochází, však není zřejmé [137].

2.5 Zámecký park

Při popisu zámeckého parku a drobné architektury bylo, kromě vlastního popisu z průzkumu parku a staveb, použito informací z doplňkového listu kulturní památky.⁹⁸

Park nepravidelného tvaru se rozléhá jihovýchodně od zámku. V jižní části vychází z charakteru lesa či obory. Roste zde řada původních dřevin, listnatých i jehličnatých stromů. Porost je protkán řadou říček a rybníků. V nejbližším okolí zámku jsou vysázeny solitéry i malé skupiny stromů [138].

Po obou stranách západního vstupu zámku je umístěné pískovcové zábradlí s hustou balustrádou. Zábradlí je členěné několika nízkými pilíři s hranolovými patkami a profilovanými hlavicemi. Na hlavicích byly do nedávné doby umístěny vysoké vázy s kanelováním. Do dnešních dnů zůstaly pouze dvě čelní [139], ostatní byly přemístěny do skladu zámku, pravděpodobně z obavy před vandalismem.

---

⁹⁸ SVOBODA (pozn. 93) nepag.

Při jižním nároží zámku se nachází kamenné schodiště s osmi stupni [140], které vyrovnává výškový rozdíl jižního a západního křídla. Na jihozápadní straně schodiště je kamenné zábradlí s hranolovými nízkými pilíři na místo balustrády a je ukončené hranolovým pilířem s profilovanou římsou. Na dolním konci se zábradlí vychyluje a opisuje čtvrtkruh, je zakončeno masivním sloupkem. Na konci zábradlí snad původně byly kamenné vázy.

Před jižním průčelím zámku stojí kašna s fontánou [141]. Vnitřek kašny je žulový, ukončený kamenným profilovaným okrajem. Kolem kašny je umístěno šest kamenných soklů s pískovcovými vázami, ozdobených kanelováním. Uprostřed kašny je vodní tryska s kuželovitým nástavcem, talířem a stříškou.

Při zámku a v parku se dochovalo několik ukázek zahradní architektury. V parku se nachází tři altány, mající podobu kovových konstrukcí, určené k popínání rostlin. Východně od zámku stojí Růžový altán s osmi podpěrami a kolem něj je osm kamenných hranolů pro dekorativní či květinové vázy. Altán má tvar kupole s tamburem se svisle položeným kovovým sluncem na vrcholu.

Na ostrůvku Dolního rybníka stojí Rajský altán s šesti podpěrami a s jehlancovou střechou s mírným zhoupnutím.

Lesní altán stojí v jižní části parku. Má čtyři podpěry, které jsou propojené půlkruhovými vzedmutými pásy, je ukončený stanovou nízkou střechou. Podpory a vrchol střechy jsou zakončené vysokými tyčemi s dekorativními koulemi.

Jihozápadně od zámku se klene přes potok Čertův most. Litinový most má konstrukci založenou na vysokých, konvexně vypjatých bočních pilířích se zaoblenou římsou. Železná konstrukce mírně vzepjaté mostovky je na bocích tvořena nosnými profily, spojenými příčkami a pochůzkovým roštem. Na mostu je zčásti dochované původní zábradlí z litinových prvků, které mají podobu větví.

Ze západní strany se na Čertův most vstupuje po schodišti. Schodiště je kamenné se třinácti stupni a na jižní straně má kovové zábradlí z prutů kruhového průřezu. Po stranách schodiště jsou volně položené kameny. U Dolního rybníka jsou ještě další dvě kamenná schodiště.

Dále se v parku nachází několik umělých kanálů s kamennými mostky a segmentově vzduťnými parapety. Z původního oplocení parku se dochovalo několik kamenných, ručně opracovaných pilířů a při západní a severní straně zámku litinová část plotu s pilířovou bránou.

Na sever od zámku stojí u řeky Turecký pavilon s ochozem [142]. Stavba má šestiboký půdorys, nízký sokl a stěny členěné lisenovými rámy. Okna jsou obdélná, s okenicemi,

lemovaná šambránou a mající podokenní římsu. Liseny jsou v tmavě růžové barvě, ostatní plochy jsou bílé. Ochoz je vyložený kamennými deskami, kolem je kamenné zábradlí, vyplněné drobnými ornamentální výřezy.

Střecha je cibulovitá, silně přesahuje, má dřevěný podhled a na vrcholu ozdobou makovici. Je pokryta břidlicí.

Interiér pavilonu je plohostropý, bez uměleckého zdobení. Stavba není veřejně přístupná, slouží pouze k reprezentativním účelům.

3 Stavební historie

Zámek ve Světlé nad Sázavou se do dnešní doby utvářel v několika stavebních fázích. Byl stavěn po částech, doslova po jednotlivých zámeckých křídlech a tak se jeho vývoj zdá být jednoznačný. Na zámku se však během staletí vystřídal několik majitelů a s nimi několik uměleckých etap. Každé nově příchozí umělecké období tak pozměnilo či dokonce překrylo etapu původní. Na řadě míst světelského zámku proto nelze s jistotou říci, že jde o tu či onu uměleckou etapu. Architektonický vývoj zámku se tak náhle stává komplikovanějším.

Další překážkou při rekonstrukci stavebního vývoje zámku byly navíc nejasné či dokonce rozporuplné informace, které se objevily téměř v každé literatuře a pramenech, se kterými jsem během vzniku bakalářské práce pracovala. Často se v nich neshodují roky stavebních úprav zámku a zásadním problémem bylo jiné označení pro západní, jižní, východní a severní křídlo, neboť světelský zámek je natočený severovýchodním nárožím přímo na sever, a tak si každý autor křídla pojmenoval po svém.

Základem pro zámek byla jednopodlažní tvrz obehnaná příkopy z roku 1393, kterou nechal postavit Štěpán ze Šternberka. Tvrz z konce 14. století stála v místě, kde nyní stojí levá boční část východního křídla.⁹⁹ Tato tvrz však není fakticky doložena. Na stávajícím křídle nejsou stopy po středověké tvrzi patrné a nebyl proveden ani odborný průzkum stavby, který by tuto informaci potvrdil. O tvrzi se zmiňuje světelská kronika, zmiňuje ji i archivní zpráva a také řada dalších písemných zdrojů¹⁰⁰, přesto jde vždy jen o jednoslovnou zmínku, která není v žádném z těchto pramenů fakticky doložena.

Doložená je až stavba loveckého zámečku z roku 1567, kterou inicioval nový majitel Burian III. Trčka z Lípy a která měla navazovat na stávající středověkou tvrz.¹⁰¹ Tvrz byla přestavěna v duchu renesance a rozšířena o jedno patro. Stavbu dokládá latinský nápis, který se dochoval nad vstupními dveřmi (dnes dveře boční části východního křídla): „Non est requies in hoc mundo. B.T.Z.L.N.S.N.S.P.K.C. MCCCCCLXVII“. V překladu: „Není pokoje na tomto světě, Burian Trčka z Lípy na Světlé nad Sázavou, první komoří císařský, 1567.“¹⁰²

Z této doby tedy určitě pochází nadpražní římsa u dveří s nápisem, pravděpodobně nadokenní přímé římsy, balkon na krakorcích s balustrádovým zábradlím nebo zdobný vlys pod hlavní římsou¹⁰³. Jde o architektonické prvky, které jsou pro renesanci charakteristické

⁹⁹ Podrobný popis viz kapitola Východní křídlo – vnější průčelí.

¹⁰⁰ SEIDLER (pozn. 1) 3, DOUBEK (pozn. 2) 8, DOBREV (pozn. 7) nepag.

¹⁰¹ Potvrzují PLEVA (pozn. 13) 263 a DOUBEK (pozn. 2) 17.

¹⁰² DOUBEK (pozn. 2) 15.

¹⁰³ Podrobný popis viz kapitola Východní křídlo – vnější průčelí.

a hlavně – byť ne jmenovitě – renesanční přestavbu potvrzuje literatura.¹⁰⁴ Zámek ovšem prošel v druhé polovině 19. století novorenesanční úpravou a tak je možné, že jsou zmíněné prvky mnohem mladšího data a z původního zámečku z druhé poloviny 16. století je dochovaná pouze potvrzená dispozice s klenbami.¹⁰⁵

V roce 1591 byla ve světelském urbáři zmíněna tvrz s dvorem.¹⁰⁶ Informace pochází z doplňující složky evidenčního listu nemovité památky v NPÚ v Telči a jde pouze o strohou zmínku, která není dále rozšířena a nezmiňují jí ani jiné prameny. Jakou měl dvůr podobu a kde přesně se nacházel, jsou otázky, které zůstávají nezodpovězené.

Další stavební úpravy přišly až v roce 1668¹⁰⁷, kdy nový majitel Jan Bartoloměj z Vernieru přistavěl ke stávajícímu křídlu další část a vzniklo tak východní křídlo dnešního zámku.¹⁰⁸ Z finančních důvodů se započaté práce na zámku zastavily a několik let se v nich nepokračovalo. Teprve až v roce 1722, kdy se stala Světlá i s příslušným panstvím majetkem Františka Antonína Černína, byly stavební práce obnoveny. S dostavbou se začalo v roce 1725.¹⁰⁹ Pokračoval tam, kde začal jeho předchůdce Jan Bartoloměj z Vernieru a dokončil obě stávající křídla (dnes jižní a východní).¹¹⁰

Z této doby pochází arkádová ložie v prvním patře, nesená kamennými sloupy, erby na plném zábradlí ložie a ionské sloupy, které jsou v horní části zdobeny prstencem s kanelurami a drobnými květinami.¹¹¹

Zmíněné architektonické prvky potvrzuje literatura a lze tak 1. polovinu 18. století považovat za dobu jejich vzniku. Přesto se i tady objevuje nejasnost. Vstupní portál východního křídla byl – podle některých pramenů – ozdobený dvěma sochami šlechticů. Sochy znázorňují zakladatele rodu Salm-Reifferscheidů, starohraběte Antonína Karla Salm-Reifferscheida, a Františka Lotrinského.¹¹² Rod Salm-Reifferscheidů však zámek vlastnil až od roku 1821¹¹³ a je tedy velice pravděpodobné, že sochu zakladatele rodu nechal udělat někdo z potomků. Tuto nejasnost snad vyjasní autorství zmíněné sochařské výzdoby, neboť autor je známý a je jím vídeňský sochař Josef Gasser.¹¹⁴ Podle data narození a úmrtí je tak evidentní, že sochy vznikly opravdu až v 19. století, během veliké zámecké přestavby. Jméno

¹⁰⁴ Zbytky renesančního sídla potvrzují PLEVA (pozn. 13) 263 a ŠIMEK (pozn. 12).

¹⁰⁵ Potvrzuje PLEVA (pozn. 13) 263 a ŠIMEK (pozn. 12).

¹⁰⁶ DOUBEK (pozn. 2) 15.

¹⁰⁷ Upřesnění roku 1668 je podrobněji vysvětleno v kapitole Historie zámku ve Světlé nad Sázavou.

¹⁰⁸ Potvrzují SEIDLER (pozn. 1) 4 a doslovně zmiňuje ŠIMEK (pozn. 12) 477.

¹⁰⁹ ŠIMEK (pozn. 12) 477

¹¹⁰ Ibidem 477.

¹¹¹ Ibidem 477. Podrobný popis průčelí viz Východní křídlo – vnější průčelí.

¹¹² ŠIMEK (pozn. 12) 477.

¹¹³ Podrobněji viz kapitola Historie zámku ve Světlé nad Sázavou.

¹¹⁴ PLEVA (pozn. 13) 477. Umístění soch potvrzuje neznámý autor (pozn. 16) 3.

vídeňského sochaře dává světelskému zámku zase o něco větší váhu, ale úvahy o jeho činnosti na zámku nejsou předmětem bakalářské práce. Mohou však být dobrým námětem k dalšímu zpracování.

Během stavebních úprav hraběte Černína byl ve východní části (dnes východním křídle) zřízen pivovar, ale znovu není jasné kde přesně. Pivovar tu jistě byl, neboť se na jeho existenci shoduje veškerá literatura a prameny, jež o zámku hovoří. Přesto se informace v nich jen málokdy shodují. Ve světelské kronice se píše, že Černín vystavěl severovýchodní (poznámka o stavbě severovýchodní části zámku bude zmíněna později) oddělení zámku, kde v tu dobu stával pivovar.¹¹⁵ O pivovaru tedy mluví v minulém čase. Doubkova kniha¹¹⁶ o Světlé mluví o znovu postaveném pivovaru v roce 1751, neboť starý byl zbořen během stavebních úprav Černínů. Informace jsou dost nekonkrétní a neúplné a tak otázka pivovaru také zůstane nezodpovězena.

Několik knih hovoří o barokní přestavbě.¹¹⁷ Prvky, které jsou pro tuto uměleckou etapu příznačné, se na zámku objevují u vstupního portálu. Představují se tu festony, voluty, geometrické tvary s vykrojenými rohy nebo rozeklaný segmentový nástavec. Přesto ne všechny architektonické prvky východního křídla patří k charakteristickým barokním prvkům a některé se ještě přiklání k renesanci. Ve zmíněném roce 1725, kdy byla obnovena stavba zámku, už byla barokní umělecká etapa značně rozšířena, ale přesto se na některých stavbách – či pouze na detailech stavby – renesanční prvky stále objevovaly.

Pravděpodobně i stavitel světelského zámku mohl z renesance ještě stále vycházet. Arkádová lodžie, přímé římsy nad okny, konzoly pod hlavní římsou i vlys, který se na tomto křídle objevuje, jsou znakem spíše renesančním.

V roce 1737 byla konečně hotova Černínova úprava zámku, ale o několik let později v roce 1817 se na zámku začalo stavět znovu. Zámek tehdy spravoval už jiný majitel a jím byl František Josef hrabě Zichy. Nechal vystavět dnešní západní křídlo a štukem vyzdobit zámecké místnosti západního křídla. Stavba bylo hotova kolem roku 1821.

Nová umělecká etapa měla vliv na vznik téměř geometricky členěného průčelí zámku. Střední osu vyplňují hladké sloupy s patkou a s korintskou hlavicí, které vynášejí hlavní římsu. Za nimi jsou pilastry s hlavicí stejnou jako u sloupů, pod okny jsou zdobné parapetní výplně a průčelí je doplněné ovocnými festony. Hlavní římsa je hustě zdobena volutovými konzolami s akantovým listem. Balkon nad vchodem je až mladšího data.

---

¹¹⁵ SEIDLER (pozn. 1) 6.

¹¹⁶ DOUBEK (pozn. 2) 34.

¹¹⁷ ŠIMEK (pozn. 12) 477, PLEVA (pozn. 13) 255.

V pramenech se mluví o výstavbě západního křídla, které tak uzavřelo zámecké nádvoří. Ale doposud žádná z literatur nezmínila severní křídlo, bez kterého by čtvercové nádvoří nebylo možné. O severním křídle se snad zmínila světelská kronika, kde se píše: „František Antonín Černín vystavěl v roce 1725 severovýchodní oddělení zámku...“.¹¹⁸ Ale v Seidlerově kronice jsou nepřesnosti a chyby, které byly během vzniku bakalářské práce potvrzeny, takže se s velkou pravděpodobností jedná o mylnou informaci.

Vzniku zimní zahrady a uzavření nádvoří severním křídlem v roce 1873 totiž potvrzují prameny a literatura.¹¹⁹ Postranní části zimní zahrady jsou stylově totožné, ale neshodují se s jinými zámeckými křídly. Z vnější strany i z nádvoří jsou průčelí zdobena vpadlými geometrickými tvary, okny v malovaných šambránách a také zdobným frontonem na konzolách a tyto prvky spíše představují umělecké etapy 19. století. Pokud v roce 1873 vznikla zimní zahrada, je velice pravděpodobné, že vznikly i tyto dvě postranní části, které jí náleží. Tuto domněnku lze podložit i tím, že na západní stěně zimní zahrady je umístěný arkýř, který mohl vzniknout za účelem architektonického doplnění. Shoduje se i barva omítky, jež z postranních částí zasahuje na vnější průčelí zahrady.

Ještě před vznikem severního křídla se začal budovat zámecký park. Z roku 1838¹²⁰ pochází skica, ze které je patrné, že park měl menší rozlohu nežli dnes, a měl jiné uspořádání cestní sítě a jeho součástí byla i hospodářská stavení.

Další a velmi rozsáhlé stavební úpravy na zámku proběhly v letech 1868–1873 za majitele hraběte Františka Josefa Salm-Reifferscheida.¹²¹ Podmínkou hraběte bylo upravit všechna zámecká křídla ve stylu, v jakém byly postaveny. Tato komplexní úprava celkový vzhled zámku výrazně pozměnila.

Stavební úpravy zámku byly zadány vídeňskému architektovi Svatošovi.¹²² Za architektonický vzor mu měl údajně sloužit jeho stavební projekt ve Vídni. Ale i zde jsou neúplné informace. O architektu Svatošovi se těžko hledá informace a zmínka o jeho vídeňském stavebním projektu se zmiňuje pouze jeden zdroj.¹²³

Přesto, že o architektovi nejsou zprávy, jsou popsány alespoň některé stavební úpravy na zámku a s nimi zmíněna i řada jmen osob, které se na nich podílely.

Celkové náklady na stavbu činily 1 007 000 zlatých. Na přestavbě pracovalo přes 500 řemeslníků a pomocníků. Nákladné úpravy vyžadovaly značné množství dělníků, proto

---

¹¹⁸ SEIDLER (pozn. 1) 6.

¹¹⁹ Neznámý autor (pozn. 16) 3. DOBREV (pozn. 7) nepag., PLEVA (pozn. 13) 263.

¹²⁰ SVOBODA (pozn. 90) nepag.

¹²¹ DOUBEK (pozn. 2) 48sq.

¹²² PLEVA (pozn. 13) 256.

¹²³ VLČEK (pozn. 19) 462.

na stavbě pracovali nejen lidé místní, ale i ze zahraničí.¹²⁴ Pro všechny práce znamenala značný výdělek a možnost rozvíjet svou řemeslnou dovednost. Od roku 1869 se tak řada pracujících řemeslníků vypracovala až na funkci zámeckých řemeslníků.¹²⁵ Dochoval se záznam se jmény pracujících a firem:

„Stavitel Václavík z Prahy a stavitel Kostelecký ze Světlé s 60 pražskými a 210 domácimi dělníky zajišťovali práce zednické a tesařské, stavitel Václavík ještě se štukatérem Rottem z Vídně (s 12 vídeňskými, 8 pražskými a 10 domácimi dělníky) také práce štukatérské. Zámečník Rom z Vídně (s 15 dělníky) provedl zámečnické práce, kameník Schlesinger ze Světlé společně s A. Zezulkou (s 8 cizími a 61 domácimi dělníky) práce kamenické. Pokrývač Haagen z Nixdorfu (s 9 cizími dělníky) se postaral o střechy, zatímco sklenářské práce byly zadány pražskému sklenáři Branbergrovi (a jeho 6 dělníkům), práce klempířské vídeňskému mistru Führerovi (a 9 dělníkům), řezbářské práce řezbáři Striktinsovi z Vídně (11 dělníků) a pozlacovačské práce pozlacovači Kethmajerovi (s 5 dělníky) rovněž z Vídně. Potřebné kovářské práce provedl panský světelský kovář, jemuž dodala odlitky železárna knížete Fürstenberka ze Staré Huti a železárna v Adamově na Moravě.

Dalších prací se pak zúčastnili ještě tito jednotlivci a firmy: pražská firma Lanna (s 12 dělníky, parketářské práce), mistr Oderic z Vídně (s 15 dělníky; dlaždičské práce), míšeňská keramická továrna v Sasku a pražský hrnčír Sommerschuh, firma F. Haas z Prahy (čalounické práce). Truhlářské práce byly svěřeny třem dodavatelům: berlínské firmě ‚Renaissanzgesellschaft‘, vídeňskému truhláři Schmidtovi a Buckovi z Ledče (a 12 cizím a 16 domácím dělníkům). Do vnitřní (malířské) výzdoby se zapojil pražský akademický malíř Čermák.¹²⁶

Do kopule na věžičce byly vloženy listiny s údaji o přestavbě zámku a s jinými časovými údaji a jmennými podrobnostmi. Součástí byly také podpisy úředníků, kteří byli v roce 1873 na panství zaměstnáni.¹²⁷

Architekt Svatoš přistavěl k západnímu křídlu novorenesanční věžičku s jehlancovou stříškou. Také navrhl a následně realizoval balkon s balustrádou nad průjezdem na nádvoří zámku. V západním a jižním křídle směrem na nádvoří byla okna nahrazena arkádami. Cílem bylo nejspíše vnitřní prostor více prosvětlit a otevřít.

¹²⁴ DOUBEK (pozn. 2) 48. SEIDLER (pozn. 1) 92 uvádí, že dělníci, kteří na zámku pracovali, si během činnosti založili i svůj dělnický spolek.

¹²⁵ SEIDLER (pozn. 1) 9.

¹²⁶ Čítuje DOUBEK (pozn. 2) 48sq. Je možné, že mohlo jít o akademického malíře Jaroslava Čermáka, neboť v tu dobu ještě žil. Ale jeho vztah ke Světlé není známý.

¹²⁷ Ibisem 48sq.

Během těchto úprav byla vyhotovena štuková výzdoba v interiéru.¹²⁸ Kvůli nedostatku financí nebyly všechny vnitřní úpravy na zámku dokončeny podle plánu. Práce na zámku neustala, jako kdysi za Jana Bartoloměje z Vernieru, ale pracovalo se dále, avšak s omezením. Přes vzniklé problémy s finančními prostředky se charakter výzdoby nijak nelišil od výzdoby zámků tehdejší doby.

Zámek byl vybaven podle tehdejšího romantického vkusu vybaven uměleckými předměty, obrazy, keramikou, středověkými zbraněmi, rytířským brněním a snad i loveckými trofejemi. Přes vzniklé problémy s finančními prostředky se charakter výzdoby se nijak nelišil od výzdoby tehdejších zámků.¹²⁹

Ve východních a jihovýchodních oddělení zámku byly roku 1881 vybaveny pokoje a určeny k obývání.¹³⁰ Do této doby nebyla o zámeckém interiéru zmínka. Rody, které zámek v minulosti vlastnily, jej považovaly za důležité sídlo a dokonce v roce 1598 se stala Světlá centrem trčkovského panství a spolu s ní i zámek. Z vybavení se dochovala pouze knihovna a krby v Rytířském sále. Všechno ostatní bylo zničeno, rozkradeno anebo odvezeno během války.

V roce 1869–1873 proběhla další rozsáhlá úprava zámku. Park se proměnil na park v anglickém stylu. Postupně vznikala drobná architektura, byly vysázeny stromy, vybudovány rybníky, postaveny skleníky a správní či menší hospodářské budovy.¹³¹ Zahradnické práce byly svěřeny zahradníku Ludíkarovi.¹³²

V 19. století došlo na Světelsku k velikému rozmachu sklářství a kamenictví. Zatímco sklářské řemeslo Světlou reprezentuje dodnes, kamenictví tu bylo činné hlavně ve druhé polovině 19. století a to i díky rozsáhlým úpravám světelského zámku, kde jej bylo zapotřebí.

Důležitou roli tu hrál kamenický rod Podpěrů.¹³³ Josef Podpěra vytvořil pro zámek soubor pískovcových váz, které stály na kamenném zábradlí, vedoucí k hlavnímu západnímu vstupu do zámku. Z červeného mramoru vyrobil dva krby a umístil je do Rytířského sálu.¹³⁴

---

¹²⁸ Podrobněji jsou štuky popsány v kapitole Interiér zámku.

¹²⁹ DOUBEK (pozn. 2) 48sq.

¹³⁰ SEIDLER (pozn. 1) 105.

¹³¹ Historie parku je uvedena v kapitole Historie zámku ve Světlé nad Sázavou, kde je podrobně popsána a informace zde zmíněné uvedené jsou ověřené.

¹³² Jméno zahradníka uvádí DOUBEK (pozn. 2) 49.

¹³³ Rod Podpěrů pocházel z Kamenných Žehrovců u Kladna. Někteří členové rodu Podpěrů se zúčastnili závěrečných kamenických prací na chrámu sv. Víta v Praze. Zmiňuje DOUBEK (pozn. 2) 59sqq.

¹³⁴ Nejstarší ze synů Josef Podpěra přišel do Světlé roku 1870. Jeho mladší bratr Antonín o několik let později. Kamenictví bratrů Podpěrů velmi prosperovalo a proto si oba založili svou vlastní dílnu. Na konci 19. století zaměstnával Josef 120 a Antonín téměř 200 lidí. Tehdy se stalo velikou novinkou elektrické broušení a leštění kamene. Tuto techniku začal, jako jeden z prvních používat i Josef Podpěra. Jeho syn Josef se vyučil doma, poté vystudoval sochařskou školu v Hořovicích (seznámil se tu s českým sochařem Janem Štursou) a po nějakém čase převzal otcův závod ve Světlé. Ten v roce 1940 zanikl. I bratr Josefa staršího prosperoval

Po Svatošově stavební úpravě už se zámek jiného architektonicko-uměleckého zásahu nedočkal. Na počátku 20. století byl zaplaven a následně tu nějaký čas byli transportováni Židé. Pravděpodobně byl zámek dost poškozen a tak jej roku 1914 nechal nový majitel Richard Morawetz opravit.¹³⁵ O jaké úpravy šlo, se přesně neví.

Zámek se ve 20. století postupně proměnil v sídlo vojáků, nemocnici, sloužil i jako úkryt a nakonec se zde zabydlela zemědělská škola.

V 60. letech došlo k zatím poslednímu stavebnímu zásahu. Zámek se proměnil v sídlo zemědělské školy.

V přízemí vznikly truhlářské dílny [143], učebny a laboratoře chemie a fyziky [144], ateliéry [145] a řada správních prostorů. Stěny chodeb byly obloženy umakartem nebo obkladovou dlažbou, pod stropy jsou vedeny stoupačky a elektrické kabely. Na podlahu u schodišť bylo položeno lino.

V místnostech, kde jsou stropní štuková zrcadla se středovou rozetou, byly na stěny nainstalované zářivky. Důvodem byla jistě snaha dochovanou výzdobu neponičit. Ale v místnostech, kde jsou dekorativní štukové rámce bez střední rozety, tato snaha nebyla a zářivky byly umístěny na strop, čímž utrpěl celkový vzhled nástropní výzdoby. V prvním patře byly stěny obloženy umakartem, dřevem nebo kobercem. Několik místností bylo vymalováno nebo vytapetováno.

Ve východním křídle byla nově probouraná chodba [146], ovšem na úkor tří místností, které tak přišly o část podlažní plochy a především své stropní štukové výzdoby.

Z této doby pochází pravděpodobně i většina zámeckých oken a dveří. Rovněž z této doby jsou dochované a dostupné plány světelského zámku. Jedná se o výkresy sklepů, přízemí, prvního patra a druhého patra (jižního křídla). Všechny jsou součástí přílohy bakalářské práce.

Ve 20. století byla navíc v severovýchodní části parku vystavěna jídelna a jiné provozní budovy patřící škole. V nedávných letech byl revitalizován park a stal se významným krajinným prvkem Světelska. Jeho rozloha dnes činní šestnácti hektarů.

---

se svou dílnou. Po jeho smrti se o závod starala jeho žena, po čase dostal podnik jméno „Továrna na zpracování kamenů, sochařství a kamenictví Antonín Podpěra, majitel F. Drabina“ Informaci zmiňuje DOUBEK (pozn. 2) 59sqq.

¹³⁵ DOUBEK (pozn. 2) 50.

4 Uměleckohistorické hodnocení zámku

Zámek ve Světlé nad Sázavou se představuje jako stavba s (ohledem na lokální význam) mimořádně dobře zachovalou exteriérovou i interiérovou výzdobou.

Význam této stavby spočívá především v množství dochovaných architektonických prvků několika uměleckých etap a štukové výzdobě, která zdobí téměř 75 % zámku. Přesto není hodnota zámku dostatečně oceněna a význam stavby je známý pouze úzkému okruhu lidí.

Velmi cennou součástí jsou také dochované renesanční vykládané a intarzované dveře v jižním křídle zámku. Téměř s určitostí lze říci, že dveře jsou historicky i umělecky hodnotné, ale slovně jsou zmíněny pouze v evidenčním listu památky¹³⁶ a v jiných pramenech či literatuře už se o nich nemluví a nelze tak reálnou uměleckou hodnotu dveří s určitostí doložit.

19. století přineslo úpravu v podobě bohaté štukové interiérové výzdoby, která je v tak kvalitním a velkém rozsahu, že její význam přesahuje hranice regionu. O to smutnější je zpráva, že světelský zámek je památkou nedoceněnou a běžné veřejnosti památkou neznámou.

V této době došlo k rozšíření zámecké budovy, prostory byly plně vybaveny nábytkem a stěny i stropy byly ozdobeny štukovými ornamenty. Z vybavení se dochovalo pouze několik kusů nábytku a krby v Rytířském sále.

Zámek vlastní Kraj Vysočina. Několik posledních let zámek spravovalo místní zemědělské učiliště, které během svého působení přeměnilo reprezentativní a vznosné zámecké prostory na prostory stroze sledující utilitární potřebu vzdělávací instituce.

Proměna zámku ve školu byla zásahem místy dost necitelným a značně tak snížila kvalitu památky i její hodnotu. Přesto je třeba říci, že škola má zásluhu na tom, že zámek nezačal pomalu chátrat a díky využívání se dochoval v dobrém, nezpustlém stavu.

Ve východním křídle bylo před několika lety zřízeno muzeum Světelska, které představuje historii města a blízkého okolí.

Zemědělská škola se ze zámku odstěhovala na konci roku 2011 a správcem stavby se stala místní uměleckoprůmyslová akademie. Prostory zámku však nevyužívá a jedině, co se těší pozornosti, je Rytířský sál, který slouží pro kulturní a společenské události.

---

¹³⁶ SVOBODA (pozn. 83) nepag.

V současné době se zámek prodává. Předním zájemcem o památku je město Světlá nad Sázavou, která má se zámkem veliké plány. Zámek se tak možná v dohledné době promění na restauraci, hotel či galerii.

Osobně se domnívám, že zámek by měl plnit roli nadregionálního významu, ideálně kdyby prostory byly přístupné veřejnosti a byly by využívány zázemí pro kulturně-vzdělávací instituci. Je tomu přes dvě století, kdy zámek prošel významnější opravou. Pouze aktivní využívání historické budovy může zajistit dostatek vůle pro financování oprav a údržbu, které se zámku nedostává. Napříč fotodokumentací je možné sledovat nedostatky v údržbě, následkem čehož jsou např. zvlhlé stěny, plesnivé stropy a odlamující se kusy omítek. [147]

5 Hodnotné detaily a jejich soubory

Přes určité nedostatky se zámek ve Světlé nad Sázavou se do dnešní doby zachoval ve vcelku dobrém stavu. V exteriéru i interiéru stavby je dochovaná řada umělecky hodnotných prvků a dokonce i malý pozůstatek z původního vybavení z 19. století.

Dochovaných prvků vně i uvnitř zámku je tak mnoho, že vytvoření kompletní databáze se všemi podrobnostmi by přesáhlo rámec bakalářské práce. S ohledem na fakt, že tato práce se nebude každému jednotlivému prvku věnovat podrobně, bylo by dobré, aby byl v budoucnu vytvořen podrobný seznam prvků světelského zámku se všemi náležitostmi.

Následující seznam prvků je řazený podle lokace, ve které se nacházejí. Soupis prvků bude postupovat stejně, jako v kapitole Charakteristika a popis objektu. Nejprve budou sepsané prvky – případně jejich soubory – vnějších i dvorních průčelí, poté přízemí, prvního patra, druhého patra a nakonec půdy.

Západní, jižní, východní i severní vnější průčelí

- komponovaná průčelí – podrobně popsané v kapitole Vnější průčelí

Západní, jižní, východní i severní dvorní průčelí:

- komponovaná průčelí – podrobně popsané v kapitole Dvorní průčelí

Přízemí

- tři koutové polopilíře s nikou, segmentové tympanony s výplní (vstupní hala č. P08), pilíře s náběžními římsami (chodba č. P10 a č. P16) pilastry s římsovými hlavicemi (chodba č. P16), průjezd s kazetováním (A), sgrafitový a kobercový dekor na stěnách schodiště (č. P22), průjezd s ornamentálním a dřevěným kazetováním (B), grotta s vodním bazénkem (č. P48)
- Na chodbách a v některých místnostech jsou navíc dochované valené, segmentové, křížové klenby a placková klenba.

První patro

- štuková stropní výzdoba místností (č. 101–105, č. 107, č. 109, č. 110, č. 112–114, č. 123, č. 124, č. 128–132, č. 134, č. 136, č. 138–144, č. 146 a č. 147, č. 152, č. 154), mozaiková dlažba na chodbách (č. 107–109, č. 111), předsíň se zdobenými nástěnnými a nástropnými prvky (č. 107), Rytířský sál se štukovou výzdobou a s dochovaným vybavením (č. 110), ornamentální prvky na stěnách

chodby č. 120, výzdoba místností č. 117–119, dřevěné vykládané dveře místností a chodeb č. 104, č. 117–124 a č. 127, nástěnné a nástropní geometrické motivy chodby č. 122, geometrické motivy schodiště č. 137, štuková výzdoba sálu č. 140, štuková výzdoba místnosti č. 147 a č. 152, zdobené kliky v místnosti č. 104

- Některé chodby a místnosti jsou zaklenuté valenou klenbou s výsečemi.

Druhé patro

- schodiště s ornamentálními motivy (č. 206), ornamentální motivy chodeb č. 206 a č. 207, štuková stropní výzdoba místností č. 203–205, č. 208 a č. 209.

6 Závěr

Nad světelským zámekem se vznášá řada otazníků. Objevilo se několik nepotvrzených událostí a také nejasnosti o původu a dataci architektonických prvků stavby.

Nejasnosti jsou jak v literatuře a pramenech, které o stavbě hovoří, tak i u samotné stavby. Spornou otázkou je tvrzení z konce 14. století, která se nejspíše stala hlavním podnětem pro rozšíření stavby rodem Trčků z Lípy. Otazníky jsou kolem dvoru, který byl pravděpodobně nezbytnou součástí tvrze a který je roku 1591 zmíněný ve světelském urbáři.

Nepřesnosti se objevily u i sochařské výzdoby východního křídla zámku. V příslušné literatuře je jejich vznik datován do první poloviny 18. století a v jiné naopak až do 19. století. Přesně se neví ani kdy byl postaven a zrušen pivovar, který byl údajně součástí východního křídla. Neznámé je i přesné časové zařazení vzniku dřevěných vykládaných dveří. V neposlední řadě tu jsou otázky kolem století vzniku severního křídla.

Tolik nejasností kolem stavby jistě není ničím mimořádným. Stavba by si ale zasloužila větší pozornost a podrobnou analýzu, která by nejasnosti v historii i současnosti objasnila.

7 Seznam literatury a pramenů

Monografie

DOUBEK Eduard: Světlá nad Sázavou v zrcadle dějin, Praha 1992

MYSLIVEČEK Milan: Místopisný obrázkový atlas aneb Krasohled český, Praha 2004

PLEVA František: Toulky vrchovinou, Ledec nad Sázavou 1999

SEDLÁČEK August: Hrady, zámky a tvrze Království českého, Praha 1889

SEIDLER Karel: Kronika města Světlá nad Sázavou, Ve Světlé 1880

SVOBODA Ladislav: Doplnkový list kulturní památky, in: archiv NPÚ v Telči, Telč, 1989

SVOBODA Ladislav: Evidenční list nemovité památky, in: archiv NPÚ v Telči, Telč, 1989

ŠIMEK Tomáš a kol.: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku – Východní Čechy, Praha 1989

VLČEK Pavel: Ilustrovaná encyklopedie českých zámků, Praha 1999

Další prameny

DOBREV Marin: Zámek ve Světlé nad Sázavou – stručná charakteristika stavebního vývoje, in: doplňující složka evidenčního listu nemovité kulturní památky v NPÚ v Telči, Telč, s. d.

Neznámý autor: Zámek ve Světlé nad Sázavou, in: doplňující složka evidenčního listu nemovité kulturní památky NPÚ v Telči, Telč, s. d.

MUSIL, LADÁČEK, VILIMOVSKÝ: Půdorysy zámku ve Světlé nad Sázavou, Odbor stavebního úřadu a územního plánování ve Světlé nad Sázavou, 1960